

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janez Zalaznik

mentor: red. prof. dr. Bojko Bučar

somentorica: doc. dr. Maja Bučar

SLOVENSKA POMOČ TUJINI
KOT INSTRUMENT ZUNANJE POLITIKE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

In prav ljubo mi je da sem bil danes v žganjarni
in ker sem videl kako se kuha žganje,
zdaj vem, prej pa nisem vedel.

(Miro Gavran, Pozabljeni sin)

Kazalo

KAZALO	0
SEZNAM KRATIC.....	3
SEZNAM TABEL	4
UVOD	5
1. OPREDELITEV POJMA ZUNANJA POLITIKA	7
2. KAJ JE POMOČ TUJINI.....	8
3. RAZLIČNI PRISTOPI K POMOČI TUJINI	12
3. 1. DOPOLNITVENI PRISTOPI	13
3. 2. PREMESTITVENI PRISTOPI.....	14
3. 3. PRISTOPI, OSREDOTOČENI NA PREJEMNIKA.....	15
3. 4. PRISTOPI, OSREDOTOČENI NA DAJALCA	16
4. KAJ IN ZAKAJ POMOČ TUJINI V ZUNANJI POLITIKI.....	16
5. MEDNARODNA SKUPNOST IN POMOČ TUJINI.....	20
5. 1. RAZVOJNA DESETLETJA ZDRUŽENIH NARODOV	20
5. 2. URADNA RAZVOJNA POMOČ EVROPSKE UNIJE	22
5. 2. 2. <i>Razvojno sodelovanje</i>	23
5. 2. 1. <i>Evropski urad za humanitarno pomoč</i>	24
5. 2. 3. <i>Evropski predpisi o višini pomoči tujini</i>	26
6. PRIČAKOVANJA MEDNARODNE SKUPNOSTI OD SLOVENIJE	26
6. 1. NEKATERE ZNAČILNOSTI SLOVENIJE V MEDNARODNI SKUPNOSTI	26
6. 1. 1. <i>Slovenija v Svetovni banki, v UNDP in na seznamu DAC</i>	27
6. 1. 2. <i>Proces približevanja EU</i>	29
7. SLOVENSKI ZUNANJEPOLITIČNI CILJI IN POMOČ TUJINI.....	30
8. ORGANIZIRANOST ZA DAJANJE POMOČI TUJINI	33
8. 1. MODELI ORGANIZIRANOSTI	33
8. 2. STANJE V SLOVENIJI	34
8. 2. 1. <i>Ustanovitev pisarne za koordinacijo</i>	34

8. 2. 2.	<i>Izzivi</i>	35
8. 2. 3.	<i>Strategija</i>	37
8. 2. 4.	<i>Priročnik za poročanje in poročilo</i>	38
8. 2. 5.	<i>Osnutek zakona o razvojem sodelovanju</i>	39
8. 2. 6.	<i>Bilateralni sporazumi</i>	40
8. 2. 7.	<i>Količina sredstev</i>	40
9.	GLAVNI OKVIRI SLOVENSKE POMOČI TUJINI	42
9. 1.	PAKT STABILNOSTI ZA JUGOVZHODNO EVROPO	42
9. 2.	MREŽA ZA ČLOVEKOVO VARNOST	45
10.	GLAVNI AKTERJI SLOVENSKE POMOČI TUJINI	45
10. 1.	UPRAVA ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE.....	45
10. 2.	CENTER ZA RAZVOJ FINANC.....	48
10. 3.	FUNDACIJA ZA RAZMINIRANJE IN POMOČ ŽRTVAM MIN	50
10. 3. 1.	<i>Sodelovanje z vlado</i>	50
10. 4.	USTANOVA SKUPAJ.....	52
10. 4. 1.	<i>Sodelovanje z vlado</i>	53
10. 5.	RDEČI KRIŽ SLOVENIJE	55
10. 5. 1.	<i>Sodelovanje z vlado</i>	57
10. 6.	UNICEF SLOVENIJA	59
10. 6. 1.	<i>Sodelovanje z vlado</i>	60
10. 7.	SLOVENSKA KARITAS	61
10. 7. 1.	<i>Sodelovanje z vlado</i>	62
10. 8.	SODELOVANJE MED AKTERJI	63
10. 9.	POVZETEK.....	64
	SKLEPNE MISLI	66
	VIRI	69
	INTERVJUJI	80
	PRILOGE	81
	PRILOGA 1: DAC SEZNAM DRŽAV PREJEMNIC POMOČI.....	81

Seznam kratic

BNP	bruto nacionalni proizvod
DAC	Development Assistance Committee (Odbor za razvojno pomoč)
DeZPRS	Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije
ECHO	European Commission Humanitarian Office (Evropski urad za humanitarne zadeve)
ERS	Evropski razvojni sklad (<i>European Development Fund</i>)
EU	Evropska unija
JVE	Jugovzhodna Evropa
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
PZP	Primerna zunanja politika
RKS	Rdeči križ Slovenije
UL RS	Uradni list Republike Slovenije
UNDP	United Nations Development Programme (Razvojni program Združenih narodov)
UNICEF	United Nations Children's Fund (Sklad Združenih narodov za otroke)
RS	Republika Slovenija
UZRRS	Uprava za zaščito in reševanje Republike Slovenije

Seznam tabel

Tabela 1: Štirje teoretski pristopi k pomoči tujini.....	13
Tabela 2: Sredstva ECHO od leta 1999 do leta 2003 po izvoru	25
Tabela 3: Predvideni proračun ECHO za leto 2004 (v milijonih evrov).....	25
Tabela 4: Finančni prispevek Republike Slovenije za projekte Pakta Stabilnosti od leta 2000 do 2004	44
Tabela 5: Prispevki za financiranje Centra za razvoj financ	49
Tabela 6: Donacije Republike Slovenije Fundaciji za razminiranje in pomoč žrtvam min.....	52
Tabela 7: Prilivi Ustanove Skupaj - Regionalnega centra za psihosocialno dobrobit otrok v letu 2004	54
Tabela 8: Mednarodna humanitarna pomoč RKS v obdobju 1995-2004	58
Tabela 9: Prispevki vlade UNICEF-u v ameriških dolarjih	61
Tabela 10: Pomoč Karitas tujini.....	62
Tabela 11: Vladna pomoč tujini v letih 2000 do 2004 v milijonih tolarjev	64

Uvod

V mednarodni skupnosti obstaja pričakovanje, da razvite države pomagajo državam v razvoju. Po mednarodnem priznanju je Slovenija s povečevanjem bruto domačega proizvoda postopno stopala med razvite države. Tako je na primer v Svetovni banki iz države prejemnice postala država donatorka. Najbolj vpliven prelom na področju dajanja pomoči tujini pa je bil vstop Slovenije v Evropsko unijo, saj je takrat pomoč tujini postala obveza in ne le pričakovanje. S pomočjo tujini se torej ne gre (več) šaliti, tako kot so se prvega aprila 2003 pošalili v dnevnoinformativni oddaji 24 ur, ko so poročali, da je Občina Koper Združenim državam Amerike namenila nekaj milijonov pomoči.

Poleg izpolnjevanja pričakovanj mednarodne skupnosti pa drug vidik pomoči tujini predstavlja možnost, da se z njim uresničujejo zunanjepolitični cilji. Ekonomska pomoč je namreč eno od zunanjepolitičnih sredstev.

Osnovna teza naloge je, da **Slovenija pomoči tujini ne uporablja kot sredstvo zunanje politike**. Prva predpostavka, ki jo bomo morali preveriti, je, ali pomoč tujini sploh obstaja in kakšna količina sredstev je namenjena za ta namen. Ker zunanjo politiko izvaja država prek svojih organov in za doseg določenih ciljev, bo drugi del preverjanja teze ugotavljanje, kako je Slovenija organizirana (institucionalno in konceptualno) za dajanje pomoči tujini in kako ga izvaja.

Teza: **Slovenija pomoči tujini ne uporablja kot sredstvo zunanje politike.**

Podteza 1: **Pomoč tujini ne obstaja.**

Podteza 2: **Pomoč tujini ne služi uresničevanju slovenskih zunanjepolitičnih ciljev (ni institucionalno in konceptualno organizirana).**

V prvem poglavju bomo opredelili pojem zunanje politike. V drugem bomo skušali razjasniti, kaj v mednarodni skupnosti pomeni pomoč tujini, nato v naslednjem poglavju (3) kratko predstaviti različne teoretske poglede nanjo. V

četrtem poglavju želimo poiskali mesto, ki ga ima v zunanji politiki pomoč tujini. Do te točke bomo v nalogi uporabljali predvsem analizo sekundarnih virov.

V petem poglavju bomo predstavili standarde, ki so se glede pomoči tujini uveljavili v mednarodni skupnosti. Kot eno od organizacij, ki je najbolj vplivala na oblikovanje norm o tuji pomoči, bomo posebej izpostavili Organizacijo združenih narodov, podrobneje pa predstavili še Evropsko unijo, ki je vodilni akter na področju razvojne in humanitarne pomoči na svetu, Slovenija pa je od prvega maja 2004 njena članica. V ospredju bo analiza primarnih virov, predvsem resolucij Združenih narodov in dokumentov Evropske unije.

Od šestega poglavja dalje se osredotočamo na slovensko pomoč tujini. Začnemo s pričakovanji, ki jih ima mednarodna skupnost do Slovenije (poglavje 6) ter z mestom, ki ga ima pomoč tujini pri uresničevanju slovenskih zunanjepolitičnih ciljev (poglavje 7). V teh dveh poglavjih (6 in 7) je metoda predvsem analiza primarnih in sekundarnih virov, v naslednjih poglavjih pa se praviloma vključujejo tudi intervjuji. V osmem poglavju bomo pregledali, kakšen model organiziranosti za dajanje pomoči tujini si je izbrala Slovenija in kako deluje. V devetem poglavju bomo kratko predstavili dva okvira, znotraj katerih poteka dajanje slovenske pomoči tujini: Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo in Mrežo za človekovo varnost, nato pa se bomo (v poglavju 10) posvetili glavnim akterjem. Poleg Uprave za zaščito in reševanje Republike Slovenije, ki je državni organ in ki usklajuje nujno humanitarno pomoč, bomo kratko predstavili delovanje ustanov, kjer je država (so)ustanoviteljica: Centra za razvoj financ, Mednarodnega sklada za razminiranje in Ustanove Skupaj. Kratko bomo pregledali tudi delovanje nevladnih akterjev: Rdečega križa Slovenije, Unicefa in Karitasa v tujini in primere sodelovanja med njimi.

V sklepnih mislih tezo naloge s podtezama presodimo v luči ugotovitev, do katerih smo prišli skozi nalogo.

1. Opredelitev pojma zunanja politika

Naloga se želi osredotočiti na pomoč tujini kot na sredstvo zunanje politike, zato moramo definirati pojem zunanje politike. Razložiti ga lahko poskusimo z razstavitvijo besedne zveze: gre torej za politiko, ki je zunanja. Urejanje javnih zadev neke skupnosti, ki se izvaja izven meja te skupnosti. Ta zdravorazumska razlaga v osnovi niti ni napačna, ima pa vrsto pomanjkljivosti.

Ne izpostavlja dejstva, da je zunanja politika ekskluziva države. S tem se Dimitrijević in Stojanović (1977: 198) sicer ne strinjata, saj govorita o zunanji politiki kot »politični/h/ odnosi/h/, v katere subjekt mednarodnih odnosov stopa z drugimi subjekti mednarodnih odnosov«, vendar večina avtorjev govori o državi. Tako Russett in Starr (1996: 278) pišeta: »Zunanja politika je izraz države«, Vukadinović (1989: 115) govori o »dejavnosti države«, Petrič (1996: 878) o »dejavnost/i/ države in njenih organov«, Benko (1997: 221) o dejavnostih »v državi organiziran/e/ družb/e/«.

Pojem suverenosti države in njene ozemeljske celovitosti daje dodatno pojasnilo »zunanjosti« zunanje politike. Država izvaja oblast nad ozemljem in ljudmi v okviru državnih meja, kar je zunaj teh meja, je zunanje. »Zunanja politika je tako sklop smernic za odločitve o ljudeh, krajih in stvareh onstran meja države« (Russett in Starr 1997: 279).

Večina avtorjev se strinja, da je zunanja politika »praviloma zavestna dejavnost za doseganje nekega cilja« (Dimitrijević in Stojanović 1977: 211), da gre za »organiziran/o/ dejavnost države« (Vukadinović 1989: 115) oziroma za »institucionaliziran proces dejavnosti-akcij /.../ z namenom uresničevati svoje materialne in nematerialne interese« (Benko 1997: 221). Petrič (1996: 879) pa piše, da vsaka država »zato, da bi uresničila svoje zunanje politične cilje, organizirano nastopa v mednarodni skupnosti, to je deluje s posebnimi in za to pooblaščenimi in usposobljenimi organi.«

Povzemimo bistvene značilnosti definicije zunanje politike, ki se jih bomo držali skozi nalogo:

- **državnost** zunanje politike v pomenu, da zunanjo politiko vodi država, ki v njeno izvajanje lahko vključuje nevladne akterje in posameznike. Zasebna oz. nevladna iniciativa brez spodbude, usmerjanja, usklajevanja, podpore ali odobritve zunanjepolitičnih akterjev ni zunanjepolitično dejanje, kljub temu da lahko pomembno vpliva na notranje in/ali zunanje okolje zunanje politike;
- **organiziranost** v smislu institucionaliziranosti (obstajajo organi in institucije, ki so zadolženi za sprejemanje odločitev in za izvajanje zunanje politike) in načrtnosti (gre za dejavnost, ki je usmerjena v doseganje ciljev);
- **zunanost** – zunanja politika se izvaja izven meja države.

2. Kaj je pomoč tujini

Tujino bi lahko razumeli kot tisto, kar se nanaša na stvari izven meja države, pomoč pa kot »kar se da komu, da pride iz neugodnega položaja« (SSKJ 1994: 912). Kadar se v mednarodni skupnosti govori o pomoči tujini, je to navadno uradna razvojna pomoč, kot jo definira odbor za razvojno sodelovanje (*Development Assistance Committee*, DAC) Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD). DAC obstaja od leta 1961 in si je zaradi uglednega članstva pravzaprav vseh svetovnih donatork pridobil status vrhovne avtoritete, ki postavlja standarde na področju pomoči tujini.¹ Njihovo definicijo uradne razvojne pomoči v svojih dokumentih uporabljajo Organizacija združenih narodov in Evropska unija (EU), zato se nam zdi smiselno, da za našo nalogo priredimo definicijo uradne razvojne pomoči, ki jo je DAC sprejel že leta 1972:

¹ Članice DAC so Avstralija, Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Japonska, Kanada, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Nova Zelandija, Portugalska, Španija, Švedska, Švica, Velika Britanija, Združene države Amerike in Evropska komisija (OECD countries, DAC members, 24. 2. 2005).

Uradna razvojna pomoč so tokovi v države s prvega dela seznama prejemnic pomoči (v države v razvoju, op. J. Z.) neposredno ali pa preko multilateralnih institucij, ki jih:

- i) izvrši javni sektor (državna, lokalna vlada ali izvršilne agencije)*
- ii) in*
 - a. katerih glavni namen je spodbujanje gospodarskega razvoja in blaginje v državi prejemnici ter*
 - b. so koncesijski s koncesijsko stopnjo vsaj 25 odstotkov (izračunano pri desetodstotni diskontni stopnji)*

(DAC Statistical Reporting Directives, DCD/DAC(2000)10: 11, 12).²

Ob tej definiciji je potrebno pojasniti koncesijsko stopnjo in seznam prejemnic. Koncesijska stopnja pomeni, da mora biti izdelek, storitev ali posojilo, ki naj se upošteva kot uradna razvojna pomoč, vsaj za 25 odstotkov cenejši, kot je na trgu. Pri tržni ceni se upošteva desetodstotni popust.

Seznam prejemnic, ki ga vodi DAC, se v grobem deli na prvi del (*Part I*), kjer so države in ozemlja v razvoju, ki so upravičene do uradne razvojne pomoči, ter na drugi del (*Part II*), kjer so države in ozemlja v tranziciji (za lažji pregled je DAC seznam prejemnic pomoči v prilogi diplomske naloge). Pomoč državam z drugega dela seznama se upošteva kot uradna pomoč in ne kot uradna razvojna pomoč. Prvi del seznama (države in ozemlja v razvoju) se po bruto nacionalnem proizvodu (BNP) na prebivalca deli na pet skupin, drugi del pa na (1) srednje- in vzhodnoevropske države ter države, ki so nastale iz Sovjetske zveze, ter na (2) bolj razvite države in ozemlja v razvoju (The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2003: 1).³ Drugi uradni tokovi (*Other Official Flows*) so transakcije državam s seznama, ki niso v prvi vrsti namenjene pospeševanju

² Uradna razvojna pomoč se v angleščini imenuje Official Development Assistance, pogosto pa se v dokumentih in literaturi uporablja zgolj kratica ODA.

³ Skupine prvega dela seznama prejemnic pomoči DAC so: (1) najmanj razvite države, (2) druge države z nizkim prihodkom (do 745 dolarjev BNP na prebivalca), (3) države z nižjim srednjim prihodkom (746-2975 dolarjev na prebivalca), (4) države z zgornjim srednjim prihodkom (2976-9205 dolarjev na prebivalca) ter (5) države z visokim prihodkom, med katere v veljavnem seznamu prejemnikov spada le Bahrain. Vse države bivše Jugoslavije spadajo v tretjo skupino, le Hrvaška v četrto. Upoštevani podatki o BNP so za leto 2001 (The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2003: 1).

razvoja ali pa imajo premajhno koncesijsko stopnjo (DAC's Glossary, 20. 10. 2003).

Uradna razvojna pomoč je torej prenos premoženja (*grant*) ali posojilo s koncesijsko stopnjo vsaj 25 odstotkov državi s prvega dela seznama, ki ga izvede javni sektor in katerega glavni namen je pospeševanje gospodarskega razvoja in blaginje (DAC's Glossary, 20. 10. 2003).

Poleg finančnih tokov definicija DAC vključuje tehnično sodelovanje, izključuje pa pomoč za vojaške namene. Seveda bi lahko trdili, da tudi pomoč v orožju sprosti vire za razvojne napore držav v razvoju (težko bi sicer dokazali, da je to njen glavni namen). Prav tako bi lahko zagovarjali stališče, da so mirovne operacije razvojna oziroma humanitarna dejavnost, saj je mir predpogoj za razvoj, vendar je stališče DAC konsenz držav članic, tako da je taka pomoč (zaenkrat) izključena iz uradne razvojne pomoči.⁴ Kar se vojaške pomoči tiče, se upoštevajo samo dodatni stroški (in ne redne plače ter redni stroški), ki jih ima vojaško osebje z dostavljanjem humanitarne pomoči.⁵ Razminiranje in druge povojne dejavnosti so vključene v uradno razvojno pomoč, samo če so del mirovne operacije Združenih narodov za izgradnjo miru po konfliktu (DAC Statistical Reporting Directives, DCD/DAC(2000)10: 19, 20).⁶

Za potrebe te naloge bomo definicijo DAC poenostavili:

Pomoč tujini je prenos sredstev v države v neugodnem položaju, ki jo izvede javni sektor z namenom izboljšanja položaja.

⁴ Mnenje članic DAC o tej temi ni enotno in stališča bodo ponovno soočili leta 2007 (Conflict prevention and peace building: What counts as ODA? 10. 3. 2005).

⁵ Kar zadeva področje preprečevanja konfliktov in izgradnje miru, se kot uradna razvojna pomoč upoštevajo naslednje kategorije izdatkov: (1) upravljanje s stroški za varnost, (2) povečevanje vloge civilne družbe v varnostnem sistemu, (3) podpora zakonodaji, ki preprečuje novačenje otrok za vojsko, (4) reforme varnostnega sistema, ki izboljšujejo demokratičnost in civilni nadzor, (5) civilne dejavnosti za izgradnjo miru, preprečevanje in reševanje konfliktov in (6) preprečevanje širjenja ročnega strelnega orožja in lahke oborožitve (Conflict prevention and peace building: What counts as ODA? 10. 3. 2005).

⁶ Od zneska je treba odšteti morebitno povračilo, ki ga da Organizacija združenih narodov.

Pod **prenos sredstev** razumemo brezplačen ali koncesijski prenos tako finančnih sredstev kot znanja, osebja ali opreme. Za upravičene namene prenosa bomo upoštevali navodila, ki jih daje DAC, ne bomo pa preverjali koncesijske stopnje, saj bi bila izvedba preobsežna in prezahtevna, pa tudi podatke o tržnih cenah bi za mnoge storitve težko pridobili. Kot države v neugodnem položaju bomo upoštevali države, ki so v prvem delu seznama prejemnic pomoči DAC in so torej upravičenke do uradne razvojne pomoči. Občutljiv del definicije je **namen izboljšati položaj**. White (1974: 23) v svoji definiciji pravi, da je pomoč tisti transfer iz bogate v revno državo, ki ga slednji razumejo kot pomoč (*which the former choose to call 'aid'*), oziroma vsak tak transfer, za katerega se javno ocenjuje, da je v dobrobit prejemniku. Pod pojmom **javni sektor** razumemo državne ustanove. Državne ustanove lahko prenos izvedejo neposredno in tako pomoč bomo imenovali bilateralna, lahko pa prek mednarodnih organizacij, tako pomoč bomo imenovali multilateralna. Multilateralna pomoč je prenos premoženja mednarodni organizaciji, mednarodni nevladni organizaciji ali skladu, ki vsaj del svojih dejavnosti namenja pospeševanju razvoja. DAC ima seznam organizacij, katerim prispevki se upoštevajo kot uradna razvojna pomoč.⁷ Med prispevke pri nekaterih organizacijah spadajo tudi članarine –delno ali v celoti. Ker članarine niso visoki zneski in ker navadno ne igrajo pomembnejše vloge kot instrument zunanje politike malih držav, jim ne bomo posvečali posebne pozornosti. Če bodo vključene v podatke, ki jih bomo pridobili, jih bomo upoštevali, posebej pa jih ne bomo raziskovali.

Opozoriti moramo še na to, da naša definicija pomoči tujini izključuje na primer pomoč beguncem na ozemlju lastne države, ki se sicer upošteva kot uradna razvojna pomoč, ni pa del zunanje politike v smislu njene zunanosti, saj se ne izvaja onstran meja države.⁸ Kot uradna razvojna pomoč se upoštevajo zgolj stroški za begunce v prvih dvanajstih mesecih in ker Slovenija od vojne v Bosni

⁷ Za seznam organizacij, katerim prispevki se upoštevajo kot uradna razvojna pomoč, glej dokument DAC Main International Organisations As at 15 June 2004, ki je na medmrežju dostopen na <http://www.oecd.org/dataoecd/36/16/31724727.pdf> (3. 5. 2005).

⁸ Uradna razvojna pomoč so stroški za prevoz beguncev v državo in za njihovo bivanje (hrana, stanovanje in izobraževanje) prvih dvanajst mesecev. Za ta namen lahko da denar tudi država donatorka drugi donatorki, vendar mora prejemnica v svojem poročilu o uradni razvojni pomoči svoj podatek za ta znesek zmanjšati (DAC Statistical Reporting Directives, DCD/DAC(2000)10: 19).

in na Hrvaškem ni imela večjega števila beguncev, pričakujemo, da ta razlika ne bo bistveno vplivala na preverjanje teze naloge.

Zavedamo se, da z izbrano definicijo v celoti izključujemo vojaško pomoč, ki je ravno tako lahko pomembno sredstvo za uresničevanje zunanjepolitičnih ciljev. Slovenska vlada je septembra 2002 odobrila donacijo 1800 kompletov avtomatskih pušk, 88 minometov in 26 protioklepni ročnih minometov za potrebe afganistanske vojske (STA 2003). Čeprav Slovenija na področju vojaške pomoči ni povsem neaktivna, menimo, da njena izključitev ne bo bistveno vplivala na preverjanje teze naloge in da vojaška pomoč ni področje, kjer bi se Slovenija lahko zelo uveljavila.

3. Različni pristopi k pomoči tujini

O pomoči tujini je veliko različnih mnenj, prepričanj in teorij, ki se med seboj dopolnjujejo, si nasprotujejo in se izključujejo. Pomoč tujini vključuje odnos med dajalcem in prejemnikom, predmet dajanja in učinek, ki ga doseže, zato se različni pogledi lahko osredotočajo na posamezen del in ga različno vrednotijo.

White (1974: 104) meni, da lahko teorije o tuji pomoči v grobem razdelimo na tiste, ki se osredotočajo na prenos sredstev (*transfer*), in na teorije o transakciji, v kateri se prenos dogaja. Pristope k tuji pomoči, ki se osredotočajo na prenos vira, lahko v splošnem označimo kot ekonomske (1), transakcijske pa kot politične (2). Ena vrsta ekonomskih pristopov poudarja, da pomoč iz tujine dopolnjuje nezadostne domače vire (1a), druga, da povzroči zmanjšanje razvojnega napora prejemnika in premestitev njegovih virov v dejavnosti, ki za razvoj niso koristne (1b). Med političnimi pristopi se ena veja osredotoča na pomoč kot na dejavnik domače politike prejemnika (2a), druga pa (2b) na dajalca pomoči in pomoč kot instrument njegove zunanje politike (White 1974: 104, 105). V skladu s političnimi pristopi je pomoč tujini komentiral *The Times*: »Pomoč je prenos davkoplačevalskega denarja ene vlade drugi /..., / taki

prenosi so tako popolnoma politična zadeva na obeh koncih spektra» (The Times, 27. november 1984, citirano po Riddell 1987: 4).

Tabela 1: Štirje teoretski pristopi k pomoči tujini

EKONOMSKI (transfer)	POLITIČNI (transakcija)
pozitivni oz. dopolnitveni (<i>supplemental</i>) pristopi	pristopi, osredotočeni na prejemnika
negativni oz. premestitveni (<i>displacement</i>) pristopi	pristopi, osredotočeni na dajalca

Vir: povzeto po White 1974: 105.

3. 1. Dopolnitveni pristopi

Kot ugotavlja White (1974: 105, 106), so samo v tej prvi kategoriji »razvili natančne teorije, ki naj bi imele kot cilj splošen model za razlago pomoči. /.../ To je samo na sebi fenomen, ki zahteva pojasnilo. Načeloma so namreč vse štiri kategorije enakovredne,« meni White (1974: 106), in odgovarja, da teorije pač nastajajo kot odgovor na povpraševanje po njih.

V petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja so se razvili linearni modeli rasti, eden najvplivnejših je Harrod-Domar-jev model rasti, po katerem je povečanje BNP v odstotkih enako stopnji varčevanja (s) deljeno s kapitalnim količnikom (k) (Todaro 2000: 80-82).⁹

Da bi povečali BNP, je potrebno torej povečati stopnjo varčevanja ali pa izboljšati kapitalni količnik. Po prepričanju teoretikov dopolnitvenih teorij so revne države ulete v past nizkih prihrankov in posledično nizkih investicij. Ker nimajo dovolj virov za akumulacijo kapitala, je investicij malo in rast nizka ali pa

⁹ Stopnja varčevanja (s) pove, kolikšen del celotnega narodnega dohodka gospodarstvo prihrani (skupni prihranki S deljeni z narodnim dohodkom Y), kapitalni količnik (k) pa koliko dodatnih enot kapitala (K) potrebujemo, da ustvarimo eno novo enoto narodnega dohodka. $s = S / Y$, $k = \Delta K / \Delta Y$. Gospodarstvo lahko investira, kolikor prihrani: investicije (I) so enake prihrankom (S), so pa tudi definirane kot sprememba kapitala (ΔK), torej sledi, da je sprememba kapitala enaka prihrankom. Če spremembo kapitala in prihranke izrazimo iz zgornjih enačb, dobimo, da je odstotna sprememba narodnega dohodka enaka stopnji varčevanja, deljeni s kapitalnim količnikom: $\Delta Y / Y = s / k$ (Todaro 2000: 80-82).

je sploh ni. Gre torej za začaran krog. Pomoč iz tujine lahko dopolni domače prihranke in omogoči državi dovolj investicij za gospodarsko rast, ki v končni fazi postane vzdržna brez tuje pomoči (White 1974: 109, 110).

Kasneje je prihranke kot ključni razvojni dejavnik dopolnil pristop absorpcijskih zmogljivosti, ki opozarja na vrzel med obstojem dobrih, torej ekonomsko upravičenih investicijskih priložnosti in količino investicij, ki bi bile potrebne za vzdrževanje rasti (White 1974: 117). Tukaj gre pravzaprav za opozarjanje na slabe strukturne in institucionalne pogoje v gospodarstvu. Slabo izrabo kapitala (kapitalski količnik) pa se lahko izboljša s tujo pomočjo na področju svetovanja in tehnične pomoči.

3. 2. Premestitveni pristopi

Zagovorniki premestitvenih pristopov trdijo, da pomoč iz tujine zmanjša pritisk na prejemnika, ki zato čuti manjšo potrebo, da bi v razvoj vlagal lastne vire in napore (White 1974: 122).

»To, da so državi zastonj ali zelo poceni na voljo viri, neizogibno spodbuja gradnjo spomenikov« (Friedman 1958, 1995: 6), opazno se poveča količina kapitala za ekonomsko potratne projekte.¹⁰ Friedman opozarja še na dejstvo, da je celo veliko kapitala iz držav prejemnic pomoči investiranega v tujini ter poudarja: »Če bodo zagotovljeni drugi pogoji za gospodarski razvoj, bo na voljo tudi kapital; če ne, bomo zelo verjetno zapravili tudi tisti kapital, ki ga bomo dali na voljo« (Friedman 1958, 1995: 8). Poleg tega pomoč vlade vladi spodbuja (nezaželen) intervencionizem in zavira razvoj trga, ki je najboljše zdravilo za revščino.

Kritiki z leve, ki bi jih prav tako lahko uvrstili med premestitvene pristope, na drugi strani opozarjajo na to, da pomoč dobijo elite, ki dobičke potrošijo ali

¹⁰ Kot primer navaja gradnjo piramid, ki hkrati dokazuje, da vzrok za revščino ni pomanjkanje virov – za gradnjo piramid je bila izvedena ogromna akumulacija kapitala, ki pa ni koristila prebivalcem.

naložijo v bankah. Če ne bi bilo tuje pomoči, bi morala država te bogate elite obdavčiti, na ta način pridobljene vire pa bi lahko produktivno uporabila (White 1974: 122, 123).

3. 3. Pristopi, osredotočeni na prejemnika

Na tem področju White (1974: 132) ugotavlja pomanjkanje diskusije. Kot smo že omenili, po njegovem mnenju teorije nastajajo na podlagi povpraševanja in prejemniki za sprejemanje pomoči ne potrebujejo teoretične utemeljitve, mednarodne institucije in državne agencije za dajanje pač jo. Kljub temu ne smemo spregledati, kako občutljiva točka je lahko pomoč iz tujine. Vlade lahko zaradi zagotovitve tuje pomoči dobivajo ali izgubljajo politične točke. Posebej občutljiva je bilateralna tuja pomoč v državah, kjer vlada sovražno razpoloženje do druge države, pogosto bivše kolonialne sile. Tudi Slovenija ima zaradi odhoda iz Jugoslavije nekaj tovrstne prtljage. Zgovoren primer je spor zaradi Prešernovega parka v vrednosti okrog sto tisoč evrov, ki naj bi ga kot darilo Slovenije zgradili v Sarajevu. Proti gradnji je namreč protestirala vakufska direkcija islamske skupnosti in organizacija vojnih veteranov Zelene baretko (STA 2004). Tovrsten transfer sicer bolj pogojno zadošča naši definiciji tuje pomoči, treba bi se bilo strinjati o stanju brez parka kot o neugodnem položaju. Kljub temu pa je zgovoren primer, kako kočljivo je vsako delovanje ene države v drugi.

Pogoste so kritike, ki opozarjajo, da gre pri pomoči razvitih držav državam v razvoju za kapitalistični neokolonializem in širjenje trgov za blago iz razvitih držav. Vladajoče elite, ki pomoč dobijo, ohranjajo in še povečujejo razliko med revnimi in bogatimi, izkoreninjenje revščine jih ne zanima. Pomoč je učinkovita le v ohranjanju kapitalističnega sistema, trdijo kritiki pomoči z leve (Riddell 1987: 48-60).

3. 4. Pristopi, osredotočeni na dajalca

Pristopi, ki se osredotočajo na dajalca pomoči, so pravzaprav tisti, ki nas v tej nalogi najbolj zanimajo. Gre namreč za pogled na tujo pomoč kot na instrument zunanje politike.

Če želimo tujo pomoč obravnavati kot sredstvo zunanje politike, bi bilo potrebno »pokazati, ne le da izkupiček v obliki pridobljenih koristi za darovalca presega strošek v obliki pomoči, ampak tudi, da enakega cilja ne bi mogel doseči z drugim, cenejšim sredstvom, ali pa bi morali privzeti domnevo, da je darovalec iracionalen,« opozarja White (1974, 130). In ravno to je njegova ugotovitev: »v odnosu med bogatimi in revnimi državami ni mogoče določiti koherentnih determinant tuje pomoči in da je potrebno vedno iskati določeno zgodovinsko naključje, zaradi katerega se je darovalec zapletel v pomoč, brez časa za presojo ali po vnaprejšnjem premisleku« (White 1974: 131). Več o tem, kakšno mesto ima pomoč tujini v zunanji politiki, bomo govorili v naslednjem poglavju.

4. Kaj in zakaj pomoč tujini v zunanji politiki

Cilja se »ne more racionalno postaviti brez poznavanja sredstev, ki so subjektu mednarodnih odnosov na voljo. Po drugi strani pa je izbor sredstev odvisen od cilja, ki je bil izbran« (Dimitrijević in Stojanović 1977: 210). Madeleine Albright, ki je bila v drugi Clintonovi administraciji ameriška zunanja ministrica, opozarja na širok nabor zunanjepolitičnih sredstev: »Sredstva, ki so na voljo, vključujejo vse od prijaznih besed do raketnih izstrelkov« (Albright 2003: 319).

Pomoč tujini je eno od ekonomskih sredstev za doseganje zunanjepolitičnih ciljev (Vukadinović 1989: 193-201, Benko 1997: 266). Dimitrijević in Stojanović (1977: 275) menita, da gre vedno, kadar se mednarodna menjava ne opravlja zaradi sebi lastnih razlogov, za ekonomski postopek, namenjen izvrševanju zunanjepolitičnih odločitev.

Če na tujo pomoč gledamo kot na sredstvo zunanje politike, potem nas zanima zgolj vprašanje, v kolikšni meri se uporablja in za doseganje katerih ciljev. White (1974: 21) sicer meni, da je »osrednje vprašanje pomoči neizogibno moralno vprašanje, obveza bogatih, da pomagajo revnim«, vendar se v preučevanje moralne argumentacije v tej nalogi ne bomo spuščali. Več o moralni argumentaciji državne pomoči tujini si lahko preberete v Riddell (1987).

Osnovna realistična premisa je, da države v zunanji politiki uveljavljajo lasten nacionalni interes, vendar je »redko katera tema v družboslovju tako zapletena, slabo raziskana, nejasno opredeljena in čustveno nabita, kot je to nacionalni interes« (Svetličič 2002: 525). Če je objektivni nacionalni interes moč, pa je ocena relativne teže posameznih sestavin moči vedno subjektivna. In če je nacionalni interes nekakšen zbir preferenc posameznikov – je vsota, najmanjši skupni imenovalac ali kaj presežnega? Če se nacionalni interes izoblikuje skozi proces političnega odločanja, potem ipso facto postane to, kar voditelji rečejo, da je (Sills, ur. 1968: 34-39). Kot trdi Chomsky (1981, 2003: 51), ni izključeno, da bi velika večina državljanov določene nacionalne države delila določene skrbi, na primer tujo zasedbo. Vendar pa bodo nacionalni interes »artikulirali tisti, ki nadzorujejo osrednje ekonomske in politične institucije. Nobenega razloga ni za domnevo, da ima tako artikuliran 'nacionalni interes' kakršnokoli zvezo s skupnim interesom, ki bi prevladoval v družbi« (Chomsky 1981, 2003: 51). »To, kar je v posamezni državi nacionalni interes, ni objektivna kategorija, temveč je določen od političnih elit,« se strinja Bučar (2001, 149).

Oppenheim nasprotno meni, da države imajo nacionalni interes in da »vključuje naslednje skupne socialne cilje, za katere si država lahko prizadeva s svojo zunanjo politiko: ozemeljsko celovitost (ali politično suverenost), vojaško varnost in gospodarsko blaginjo« (Oppenheim 1998: 56). Ker pa ne vidimo razloga, da bi za navedene cilje uporabljali nadpomenko nacionalni interes, se mu bomo v nalogi poskušali izogniti in navedene cilje, ki jih po Oppenheimu lahko vsebuje, posamezno imenovali.

Pogled na tujo pomoč kot na instrument zunanje politike ima navadno dva poudarka:

1. dajalci pomoči imajo poleg spodbujanja gospodarskega razvoja tudi druge namene,
2. podpiranje razvoja revnih držav je v interesu bogatih držav.

Kakšen interes imajo bogate države? V političnem smislu gre morda za **ohranjanje stabilnosti**, ki bi jo lahko ogrozili socialni nemiri ter množične ekonomske migracije. Kot napoveduje Novaček (2001: 190): »Če državam v razvoju ne bomo pomagali ven iz začaranega kroga revščine, bosta posledica visoke rasti prebivalstva in uničenja okolja kaos in nasilje – najprej v državah v razvoju, potem pa tudi v razvitih državah.« V političnem smislu je interes za dajanje pomoči tujini gotovo tudi **vplivanje** na politične odločitve v državi prejemnici. S pomočjo se nagrajuje zaželeno dejanje, v primeru nezaželenih ravnanj se pomoč zamrzne. Možnost tovrstnega vplivanja pa se v zunanji politiki ponuja predvsem velikim in močnim državam. V ekonomskem smislu je interes razvitih za izboljšanje mednarodne delitve dela in **povečanje učinkovitosti svetovnega gospodarstva**, za **povečanje kupne moči za izdelke razvitih držav** in tako dalje. Vse bolj pa je navzoča tudi **zdravstvena dimenzija varnosti**, strah pred širitvijo smrtonosnih bolezni in onesnaženja iz nerazvitih držav.

In kakšne druge namene (poudarek 1) imajo darovalci? Kako jih odkriti? »Bedasto bi bilo domnevati, da darovalci ne mislijo resno nič od tega, kar govorijo, prav tako bedasto pa bi bilo domnevati, da mislijo resno vse, kar govorijo. Problem za preučevalca tuje pomoči je, kako razlikovati fikcijo od resnice ali celo od samouresničujoče napovedi, ki končno postane resnica«, meni White (1974: 131).

To dejstvo ni preveč razveseljujoče, pa vendar nas ne bo oviralo pri preverjanju teze, da Slovenija tuje pomoči ne uporablja kot sredstvo zunanje politike. Osredotočili se bomo namreč predvsem na preverjanje dejstva, ali pomoč tujini obstaja in kako je organizirana, ne pa na merjenje učinkov.

V demokratičnih državah je pomemben dejavnik, ki določa politiko, javno mnenje. »Javno mnenje najpomembneje določa dejavnost ali nedejavnost vlade na področju tistih politik, ki celotno javnost pomembno zadevajo. Majhni izdatki v oddaljenih krajih (pomoč tujini torej, op. J. Z.) to niso,« meni White (1974: 275). Lancaster (2000: 53-54) navaja javnomnenjske raziskave, iz katerih je očitno, da Američani nimajo ustrezne predstave o ameriški tuji pomoči.¹¹

Pomemben dejavnik, ki lahko vpliva na dajanje pomoči tujini, so tudi pričakovanja mednarodne skupnosti. Delovanje v skladu s pričakovanji prinaša ugled in »država z ugledom, utemeljenim na načelni in nesebični zunanji politiki, lahko pričakuje zaupanje in podporo celo od tistih, ki so jih njena stališča v konkretnih situacijah prizadela, ter si bo tako lažje prizadevala za uresničevanje svojih vrednot« (Dimitrijević in Stojanović 1977: 246). Eden od možnih načinov pridobivanja ugleda je tudi dajanje pomoči tujini, nedajanje pomoči pa je lahko razlog za izgubo ugleda. Tako je Delo 11. 1. 2005 članek na naslovnici dramatično naslovlilo »Ugled države na kocki« (Praprotnik 2005: 1). Slovenija je bila med državami članicami EU namreč na zadnjem mestu po vladnem prispevku za žrtve cunamija, ki je decembra 2004 prizadel jug in jugovzhod Azije.

V nadaljevanju naloge si bomo ogledali, kakšna so pričakovanja mednarodne skupnosti na področju pomoči tujini ter kako je pomoč tujini kot sredstvo zunanje politike umeščena v zunanjepolitične dokumente in razmišljanja ključnih zunanjepolitičnih akterjev v Sloveniji.

¹¹ Osemdeset odstotkov anketiranih prebivalcev Združenih držav Amerike podpira pomoč pomoči potrebnim v tujini, vendar jih kar tri četrtine meni, da gre za tujo pomoč preveč denarja, in prek osem desetih, da ne doseže ljudi, ki jo potrebujejo. Značilno je tudi ogromno precenjevanje vrednosti tuje pomoči. Večina anketiranih meni, da gre za tujo pomoč več kot 15 odstotkov zveznega proračuna, v resnici gre za manj kot en odstotek (Kull in Destler, povzeto po Lancaster 2000: 53-54). Po posebni raziskavi Eurobarometer tako 91 odstotkov vprašanih državljanov EU meni, da je revnim državam pomembno pomagati pri razvoju, 37 odstotkov pa jih meni, da Evropska komisija za ta namen ne namenja dovolj sredstev (Attitudes towards Development Aid, Special Eurobarometer 2005: 4, Tables 39).

5. Mednarodna skupnost in pomoč tujini

Od konca druge svetovne vojne pa do danes so se v mednarodni skupnosti glede pomoči tujini oblikovale določene norme. Vodilno vlogo pri tem procesu je imela Organizacija združenih narodov. Ker se od Slovenije kot članice mednarodne skupnosti pričakuje upoštevanje teh norm, si je smiselno ogledati, kakšne so in kako je potekalo njihovo oblikovanje. S tem namenom bomo kratko pregledali zgodovino razvojnih desetletij Združenih narodov, iz katerih izhajajo najpomembnejše norme in dokumenti glede pomoči tujini.

5. 1. Razvojna desetletja Združenih narodov

Organizacija Združenih narodov že v preambuli Ustanovne listine izraža odločenost, da pripomore k socialnemu napredku in boljšim življenjskim pogojem. Sklicujoč se na to obvezo je Generalna skupščina decembra 1961 z resolucijo A/RES/1710 (XVI) razglasila (prvo) razvojno desetletje Združenih narodov (*United Nations Development Decade*). V resoluciji ugotavlja, da je gospodarski in socialni razvoj »bistven za doseganje mednarodnega miru in varnosti ter za hitrejšo povečanje svetovne blaginje, ki bo koristila vsem«. V prvem razvojnem desetletju naj bi tako države v razvoju kot razvite države povečale napore za pospešitev razvoja (iz prvega operativnega stavka resolucije), države članice pa naj bi zasledovale politike, ki vodijo k povečanju toka javnih in zasebnih razvojnih virov v države v razvoju (operativni stavek 2 c).

Resolucija, ki je razglasila drugo razvojno desetletje (A/RES/2626 XXV), ugotavlja, da je gospodarski in socialni razvoj skupna odgovornost vse mednarodne skupnosti (deseti odstavek¹²) ter v 43. odstavku prvič številčno opredeli višino pomoči: uradna razvojna pomoč razvitih držav naj bi do srede sedemdesetih let dosegla najmanj 0,7 odstotka njihovega BNP. Cilj je ostal

¹² Resolucija je sestavljena zgolj iz dveh operativnih stavkov; prvi razglša drugo razvojno desetletje, drugi pa sprejema Mednarodno razvojno strategijo. Odstavki se nanašajo na to strategijo, ki je sestavni del drugega operativnega stavka resolucije. Opomba velja tudi za A/RES/35/56.

neuresničen in deset let kasneje Generalna skupščina ob razglasitvi tretjega razvojnega desetletja pravzaprav le ponovi želje iz leta 1970 (A/RES/35/56, odstavek 98). Nova sta poziva, naj se podvoji uradna pomoč najmanj razvitim (odstavek 101) in da bi morala biti praviloma nevezana (*untied*) (odstavek 103 b). Še deset let kasneje ob začetku četrtega razvojnega desetletja leta 1990 Generalna skupščina ugotavlja, da je nivo uradne razvojne pomoči dosegel povprečno le polovico zastavljenega cilja (40. odstavek Mednarodne razvojne strategije za četrto razvojno desetletje Združenih narodov, ki je priloga resolucije A/RES/45/199).

Ob prelomu stoletja so se septembra 2000 zbrali državni voditelji in sprejeli Milenijsko deklaracijo (A/RES/55/2), v kateri so se države članice Združenih narodov zavezale, da bodo bolj velikodušno dajale razvojno pomoč, posebej še državam, ki se za zmanjšanje revščine trudijo tudi z lastnimi viri (točka 15, tretja alineja). Oblikovali so osem razvojnih ciljev, tako imenovanih milenijskih oziroma tisočletnih ciljev, ki naj bi jih dosegli do leta 2015. Najbolj udaren je prvi cilj: prepolovitev deleža ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan, in ljudi, ki trpijo lakoto, ambiciozen pa je tudi drugi, ki predvideva univerzalno osnovnošolsko obveznost. Za tujo pomoč je najbolj pomemben osmi: izgradnja globalnega partnerstva za razvoj, ki med drugim poziva k bolj velikodušni pomoči državam, ki so zavezane zmanjševanju revščine (United Nations Millennium Development Goals, Millennium Development Goals: Partnership, obe 14. 3. 2005). Kot indikatorji za doseganje tega cilja se med drugim uporabljajo uradna razvojna pomoč kot delež BNP države donatorke, delež uradne razvojne pomoči za najmanj razvite države, delež pomoči, ki je namenjena zadovoljevanju temeljnih potreb (osnovno šolstvo, zdravstveno varstvo, zagotavljanje pitne vode ipd.), ter delež uradne razvojne pomoči, ki je nevezana (*untied*) (Global Data Monitoring Information System, 6. 6. 2005)

Z vidika pomoči tujini je bila pomembna mednarodna konferenca o financiranju za razvoj marca 2002 v Monterreyu. Skupna izjava konference, tako imenovani *Monterrey Consensus*, ugotavlja, da je za doseganje razvojnih ciljev, tudi tistih iz Milenijske deklaracije, potrebno znatno povečati uradno razvojno pomoč (A/CONF.198/11, točka 41). Razvite državr ponovno poziva, naj za uradno

razvojno pomoč namenijo 0,7 odstotka BNP, od 0,15 do 0,2 odstotka BNP pomoči pa naj bi namenili najmanj razvitim državam (A/CONF.198/11, točka 42). Po podatkih DAC za leto 2004 članice DAC za uradno razvojno pomoč v povprečju namenijo zgolj 0,25 odstotka svojega BNP, cilj 0,7 odstotka BNP pa dosegajo le Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška in Švedska (Net Official Development Assistance in 2004, preliminary data, 9. 6. 2005).

5. 2. Uradna razvojna pomoč Evropske unije

Vstop Slovenije v EU je prinesel nove obveznosti in pričakovanja na področju pomoči tujini. Del slovenskega prispevka v evropski proračun se porablja za humanitarne in razvojne dejavnosti, ki jih v imenu skupnosti upravlja komisija, Slovenija pa ima pravico do udeležbe v procesu sprejemanja odločitev. Na drugi strani pa je vstop v EU dokončno potrdil, da je Slovenija razvita država in da se od nje pričakuje, da v svojo zunanjo politiko na ustrezen način in v ustrezni višini vključi pomoč tujini.

»Razvojna politika je /namreč/ eden od bistvenih elementov zunanjih odnosov Evropske unije« (EuropeAid And Enlargement 2003: 3) in »zunanja pomoč je glavnega pomena za vlogo EU v svetu« (A single department handling the Commission's external aid, 23. 3. 2005). Ko govorimo o evropski pomoči, je potrebno biti pozoren na izrazoslovje, saj imajo države članice poleg pomoči, s katero upravlja komisija, tudi lastna sredstva za pomoč tujini. Tako izraz *pomoč EU* vključuje pomoč držav članic in komisije, izraz *pomoč Evropske skupnosti* ali *pomoč Evropske komisije* pa zgolj sredstva, s katerimi upravlja komisija.

Dejavnosti Evropske skupnosti, ki spadajo v opredelitev pomoči tujini, se delijo na tri skupine pomoči. S humanitarno pomočjo upravlja Evropski urad za humanitarne pomoč, razvojna pomoč je v večjem delu organizirana na podlagi posebnega sporazuma in se zbira v Evropskem razvojnem skladu. Pri tretji skupini pomoči, usklajevanju dela enot za zaščito in reševanje, za katere je v posameznih članicah odgovorna civilna zaščita, pa imajo institucije EU zgolj usklajevalno vlogo.

5. 2. 2. Razvojno sodelovanje

EU je leta 2000 v skupni izjavi Sveta in Komisije o razvojni politiki kot glavni cilj razvojne politike skupnosti opredelila zmanjšanje in končno izkoreninjenje revščine. Glavna vodila pri izvajanju razvojne politike so **koordinacija** med skupnostjo in državami članicami, **komplementarnost**, ki cilja na geografsko in sektorsko osredotočanje in delitev dela, ter **koherentnost** med različnimi politikami skupnosti, ki imajo vpliv na trajnostni razvoj (The European Community's Development Policy – Statement by the Council and the Commission 2000: 2, 5-7).¹³

Ker razvojna politika in pomoč spadata v sfero zunanje politike, ostaja deljena pristojnost.¹⁴ Komisija v imenu skupnosti upravlja z okrog dvajset odstotki celotne razvojne pomoči EU (Consultation on the Future of EU Development Policy, Issues Paper 2005: 8). Nad razvojno politiko bdi generalni direktorat za razvoj (*DG Development*), financira se delno iz proračuna komisije, delno pa iz Evropskega razvojnega sklada (ERS).

ERS je bil ustanovljen s konvencijo iz Lomé (*Lomé Convention*), ki jo je aprila 2003 nadomestil sporazum iz Cotonou (*Cotonou Agreement*) (Development Directorate-General, About DG Dev, 23. 3. 2005). Gre za poseben sporazum o razvojnem sodelovanju med EU in 78 afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami, ki za financiranje tega sodelovanja ustanavlja ERS (Development – Homepage, 23. 3. 2005).¹⁵ ERS ni del proračuna komisije, za vsako polnitev sklada se članice posebej pogajajo. Nove članice EU so s pristopno pogodbo avtomatično pristopile tudi k sporazumu iz Cotonou, vendar bodo dejansko sodelovale šele pri naslednji (deseti) polnitvi ERS, predvidoma leta 2008. Za obdobje devete polnitve sklada od leta 2002 do 2007 so članice EU v sklad prispevale 16,4 milijarde evrov (Development Directorate-General, About DG Dev, 23. 3. 2005).

¹³ V angleščini se ta tri vodila implementacije razvojne politike pogosto imenujejo trije C-ji: *coordination*, *complementarity* in *coherence*.

¹⁴ O razvojnem sodelovanju v konsolidirani verziji pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti govorijo člani 177 do 181. V Evropski ustavi so to člani III-316 do III-318.

¹⁵ Ponekod se pojavlja podatek 79 držav. Razliko povzroča Kuba, ki sicer je članica skupine afriških, karibskih in pacifiških držav, ni pa podpisnica sporazuma iz Cotonou-ja (The Courier, the magazine of ACP-EU development co-operation, No. 200, September-October 2003)

Leta 2001 je bila ustanovljen EuropeAid Co-operation Office. Naloga tega urada je izvajanje instrumentov pomoči, ki jih financirata proračun Evropske skupnosti in ERS, ne ukvarja pa se s predpristopnimi pomočmi in humanitarno pomočjo. Gre za izvršno agencijo, ki je odgovorna za vse faze projektnega cikla: oceno projektov in programov, priprave finančnih načrtov, izvajanje in nadzor ter za vrednotenje (A single department handling the Commission's external aid. 23. 3. 2005).

5. 2. 1. Evropski urad za humanitarno pomoč

Humanitarno pomoč, s katero upravlja komisija, zagotavlja Evropski urad za humanitarno pomoč (*European Commission Humanitarian Office, ECHO*), ki je največji donator humanitarne pomoči na svetu (The European Union and the world 2001: 15).¹⁶ Delovati je začel 1. marca 1992, Evropska komisija pa ga je ustanovila z namenom, da bi humanitarna pomoč skupnosti postala vidnejša in učinkovitejša. Skupnost do tedaj ni neposredno upravljala humanitarne pomoči in je, kot so zapisali v sporočilu za medije od ustanovitvi pisarne, delovala kot bankir in ne kot partner (Commission decides to set up a Europea Office for Humanitarian Aid, 7. 4. 2005).

ECHO je od ustanovitve odgovoren za upravljanje humanitarnih operacij za pomoč ljudem izven EU, ki so bili žrtve naravnih nesreč ali drugih dogodkov, ki zahtevajo hiter odgovor. Uredba CE 1257/96 mu potrjuje mandat za zagotavljanje nujne pomoči žrtvam naravnih nesreč in oboroženih konfliktov izven EU.

ECHO se financira iz evropskega proračuna in iz Evropskega razvojnega sklada (več o skladu v naslednjem podpoglavju). Splošni proračun pokriva (1)

¹⁶ Humanitarna pomoč kot kratkoročni instrument (največ pol leta) vključuje reševanja življenj v primeru naravnih ali drugih nesreč, nujno pomoč v primeru daljših kriz, predvsem vojn in izbruhov nasilja, kratkoročne obnove (predvsem infrastrukture in opreme), odpravljanje posledic selitev prebivalstva in zmanjševanje tveganj s sistemi za zgodnje opozarjanje. Humanitarna pomoč se lahko porabi tudi za financiranje izboljšav v njeni implementaciji, na primer za financiranje vrednotenja projektov, kampanj za boljše razumevanje humanitarnih zadev in izboljšanje koordinacije med Evropsko skupnostjo in državami članicami EU (Implementation of Humanitarian Aid, 9. 6. 2005).

financiranje humanitarnih operacij, (2) podporne dejavnosti za njihovo izvedbo (*support expenditures*) ter (3) operacije za izboljšanje pripravljenosti na katastrofe. Zaradi nepredvidljivosti razmer, ki povzročijo potrebo po humanitarni pomoči, ima ECHO tudi proračunsko rezervo za nujno pomoč. Za njeno uporabo je potrebno soglasje Evropske komisije, sveta in parlamenta. V izjemnih razmerah je za humanitarno pomoč nekaj sredstev na voljo tudi iz Evropskega razvojnega sklada. Tabela 2 prikazuje porabljena sredstva po njihovem izvoru od leta 1999 do leta 2003, tabela 3 pa predvideni proračun za leto 2004.

Tabela 2: Sredstva ECHO od leta 1999 do leta 2003 po izvoru

viri financiranja v milijonih evrov	leto				
	1999	2000	2001	2002	2003
1. Evropski proračun	727	489	523	522	587
splošni proračun	331	471	473	442	442
dodatna sredstva	396	18	50	80	145
2. Evropski razvojni sklad	87	3	21	17	14
SKUPAJ	814	492	544	539	601

Vir: ECHO Finances, The Budget, 7. 4. 2004.

Tabela 3: Predvideni proračun ECHO za leto 2004 (v milijonih evrov)

1. evropski proračun za humanitrano pomoč	490
stroški za podporo humanitarnih operacij	8
stroški humanitarnih operacij	472
operacije za izboljšanje pripravljenosti na katastrofe	10
2. rezerva za nujno pomoč	
na voljo je 221 milijonov evrov	
3. Evropski razvojni sklad	

Vir: povzeto po ECHO Finances, The Budget, 7, 4, 2005.

Ena od nalog ECHO je tudi koordinacija z državami članicami, zato morajo članice EU skladno z desetim členom uredbe CE 1257/96 poročati ECHO, kadar odobrijo sredstva za humanitarno pomoč.

5. 2. 3. Evropski predpisi o višini pomoči tujini

Vse države članice EU sorazmerno prispevajo tudi za humanitarno pomoč skupnosti, ki se financira iz proračuna. Skladno z dogovorom za vsakokratno polnitev prispevajo tudi v ERS. V EU ni zavezujočih pravil, ki bi določala višino uradne razvojne pomoči posameznih držav članic. Na konferenci o financiranju razvoja v Monterreyu se je EU zavezala, da bo do leta 2006 dosegla 0,39 odstotka BNP za uradno razvojno pomoč, vsaka članica pa naj bi za uradno razvojno pomoč prispevala vsaj 0,33 odstotkov svojega BNP. Pri tem ne gre za pravno, temveč za moralno zavezo, ki pa jo je dodatno potrdil Evropski svet na zasedanju v Barceloni 14. marca 2002, zato se zgoraj omenjeni cilji imenujejo tudi barcelonske zaveze (European Commission Report on Millennium Development Goals 2000-2004: 34). Po podatkih DAC za leto 2003 je EU za uradno razvojno pomoč prispevala 0,35 odstotka BNP. Mnoge države članice EU, ki so tudi članice DAC, pa niso dosegle zastavljenega cilja 0,33 odstotka BNP za uradno razvojno pomoč.¹⁷

6. Pričakovanja mednarodne skupnosti od Slovenije

6. 1. Nekatere značilnosti Slovenije v mednarodni skupnosti

Ne glede na to, katere definicije male države se oprimemo, se lahko s Petričem (1996: 878) strinjamo, da med male države »sodi tudi Slovenija.« Enako nedvoumno Benko (1992: 4) trdi, da Slovenija »sodi v kategorijo malih držav«, tudi dokument Primerna zunanja politika (2002: 3), ki ga je sprejela vlada, ugotavlja, »da Slovenija spada med t. i. male države«. »/N/avadno domnevamo, da imajo male države zelo omejene zmožnosti za samostojno zunanjepolitično delovanje« (Knudsen 2002: 184). Bučar (2001: 151) se strinja: »Slovenija v diplomaciji oz. zunanji politiki ne more uporabljati sredstev prisile, že zato ne, ker ni velika in močna država. Zaradi pridruževanja EU, in posledično njenih

¹⁷ Države članice DAC, ki ne dosegajo cilja 0,33 odstotka BNP za uradno razvojno pomoč, so Avstrija (0,20), Grčija (0,21), Italija (0,17), Portugalska (0,22) in Španija z 0,23 odstotka BNP za uradno razvojno pomoč (DAC Members' Net Official Development Assistance in 2003, 9. 6. 2005).

zahtev, tudi ne more uporabljati ekonomskih sredstev, razen ekonomske pomoči. Poleg ekonomske pomoči ji tako ostaneta na voljo le še javno mnenje in propaganda kot sredstvo uresničevanja svoje zunanje politike.«

Slovenijo v mednarodnih odnosih poleg tega, da je mala država, bistveno določa tudi dejstvo, da je razmeroma nova država v mednarodni skupnosti. Ustvariti si mora »pozitiven imidž in razvidnost« (Petrič 1996: 886), kar pa je »dolgotrajen proces, odvisen predvsem od trajne notranjepolitične stabilnosti in gospodarske uspešnosti 'majhne države' – pa tudi od njene zunanje politike« (Petrič 1996: 886). »Z delovanjem, ki sega široko čez okvire, ki so dani diplomaciji, mora nova država navajati mednarodno javnost na svojo prisotnost in s tem nadomeščati odsotnost tradicije, ki bi bila povezana z njenim imenom« (Benko 1992: 8). Kušer (2002: 35) ugotavlja, da sta »/p/redvsem za male in mlade države /.../ ugled in status velikega pomena, saj se večinoma ne morejo ponašati z veliko vojaško, gospodarsko ali znanstveno močjo«.

Za Češko je Novaček (2001: 195) zapisal: »/K/ot smo v začetku devetdesetih pričakovali pomoč najbolj razvitih držav, se zdaj od nas pričakuje, da pomagamo drugim, kajti v svetovni perspektivi nedvomno sodimo med razvite, industrializirane in bogate države.« Pa sodi mednje tudi Slovenija?

6. 1. 1. Slovenija v Svetovni banki, v UNDP in na seznamu DAC

Sodeč po svetovnem poročilu o razvojnih indikatorjih, ki ga izdaja Svetovna banka, je Slovenija daleč najbogatejša država v regiji. Po BNP na prebivalca je skoraj dvakrat bogatejša od Madžarske in skoraj osemkrat od Bosne in Hercegovine (World Development Indicators 2004: 14-17).

Slovenija je kot prva država iz Srednje Evrope v Svetovni banki iz države prejemnice postala država donatorka (Slovenia - From World Bank Borrower To Donor, 12. 4. 2005).¹⁸ Proces prehoda sproži država s prošnjo naslovljeno na

¹⁸ Svetovna banka sta Mednarodna banka za obnovo in razvoj in Mednarodna razvojna agencija, medtem ko Skupino Svetovne banke sestavljajo še Mednarodna finančna korporacija, Multilateralna agencija za zavarovanje investicij in Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov.

odbor izvršnih direktorjev, ki nato po analizi sprejme sklep o prehodu (*graduation*). Prehod ni avtomatičen, odločanje poteka za vsako državo posebej, osnovna kriterija sta višina BNP na prebivalca in dostop do mednarodnih finančnih trgov, postopek pa navadno traja več let. Slovenija je dejavnosti za prehod napovedala že maja 2000 (Slovenia Prepares For Graduation From World Bank, 12. 4. 2005), formalno pa je bil izveden s podpisom in izmenjavo pisem o prehodu šele ob obisku predsednika Svetovne banke v Sloveniji 17. marca 2004 (Office of the President – Trip to Slovenia, 12. 4. 2005). V tem obdobju je Slovenija tudi dosegla neuradno mejo 10.000 dolarjev BNP na prebivalca in tako ni bila več upravičena do sredstev Mednarodne banke za obnovo in razvoj, hkrati pa je izrazila pripravljenost, da sodeluje pri dopolnitvi sredstev Mednarodne razvojne agencije. Slovenija naj bi sodelovala pri štirinajsti dopolnitvi, o kateri že potekajo pogajanja (Additions to IDA Resources: Fourteenth Replenishment 2004: 32). Svetovna banka sicer pri predstavitvi Slovenije na svojih spletnih straneh ugotavlja, da je Slovenija dobro usposobljena, da s svojimi izkušnjami z reformami postane gonilo tranzicije pri izgradnji zmogljivosti (*capacity building*) v sosednjih balkanskih državah (World Bank Slovenia Overview, 16. 2. 2005).

Že leta 1997 je Slovenija postala neto darovalec Razvojnemu programu Združenih narodov (*United Nations Development Programme*, UNDP). UNDP v predstavitvi Slovenije na svojih spletnih straneh Slovenijo označuje kot državo »z najvišjim prihodkom na prebivalca in življenjskim standardom v Srednji Evropi«. Zanimiv je naslednji stavek: »UNDP bi rad Sloveniji pomagal oblikovati programe uradne razvojne pomoči« (oba navedka iz Slovenia, UNDP Regional Bureau for Europe & the CIS, 16. 2. 2005). Slovenija se ni vključila v iniciativo za nove donatorje (*Emerging Donor Initiative*), kamor so vključene Češka, Madžarska in Slovaška (Emerging Donors, 16. 2. 2005). Na Slovaškem in Madžarskem je UNDP pomagal pri pripravi strategije uradne razvojne pomoči. (Hungary, UNDP Regional Bureau for Europe & the CIS, Slovakia, UNDP Regional Bureau for Europe & the CIS, obe 16. 2. 2005).

Kot smo omenili že pri definiciji tuje pomoči, vodi DAC pri OECD seznam držav, ki so upravičene do uradne razvojne pomoči. Slovenija je 1. 1. 2003 skupaj z

Malto prešla s prvega dela seznama, torej iz skupine upravičenk do uradne razvojne pomoči, na drugi del seznama, v skupino držav in ozemelj v tranziciji, katerim pomoč se upošteva kot uradna pomoč in ne kot uradna razvojna pomoč.¹⁹

6. 1. 2. Proces približevanja EU

Zagotovo je bila najvplivnejši mednarodni sogovornik Slovenije EU. Razvojno sodelovanje je del evropske zakonodaje, tako imenovanega *acquis*, mednarodna razvojna pomoč je bila zato tudi del pogajalskega procesa za vstop. Pogajalsko poglavje 26 se je imenovalo Zunanji ekonomski odnosi in mednarodna razvojna pomoč. V pogajalskih izhodiščih, pripravljenih 18. decembra 1998, poglavje o humanitarni pomoči govori o tem, da je Slovenija ratificirala najpomembnejše konvencije Organizacije združenih narodov, da se vključuje v akcije v okviru Sveta Evrope in da prispeva donacije Bosni in Hercegovini. Poglavje Razvojna politika ugotavlja, da »Republika Slovenija nima izkušenj in sredstev v obsegu, s katerimi razpolaga Evropska unija«, ter da »/v/sebinskih težav pri vključitvi v razvojno politiko Skupnosti ob pristopu k Evropski uniji Republika Slovenija ne pričakuje« (Pogajalsko izhodišče Republike Slovenije za področje 26 Zunanji ekonomski odnosi in mednarodna razvojna pomoč 1998: 4). V nadaljevanju pogajalskega procesa so slovenski pogajalci v izhodiščih za novo sprejeti pravni red suho ugotavljali, da »/z/a izvajanje *acquis* ne bo potrebno ustanoviti novih organov, obstoječi organi pa bodo do vstopa v EU ustrezno usposobljeni« (Pogajalsko izhodišče Republike Slovenije za pravni red, sprejet v obdobju od 01. 01. 2000 do 31. 12. 2000 za področje 26 Zunanji ekonomski odnosi in mednarodna razvojna pomoč 2001: 1).

¹⁹ Slovenija je bila od leta 1996 do 2000 v višjem srednjem razredu (po BNP na prebivalca) dela 1, od leta 2000-2003 pa v višjem razredu. Leta 2003 je preskočila v del 2, zanimivo pa, da v skupino bolj naprednih držav v razvoju, medtem ko so druge nove članice EU, Bolgarija, Romunija, Rusija in Ukrajina v skupini srednje- in vzhodnoevropskih držav ter držav, ki so nastale iz Sovjetske zveze. (The DAC List of Aid Recipients Used for 1996 flows, The DAC List of Aid Recipients Used for 1997, 1998 and 1999 flows, The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2000, The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2001, vse 24. 2. 2005; The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2003: 1)

Evropska komisija je v rednih poročilih o napredku procesa pristopanja ugotavljala nezadosten napredek na področju razvojne pomoči. »Slovenija še ni določila, katera institucija bo prevzela usklajevanje dejavnosti Evropskega razvojnega sklada,« je bila ugotovitev leta 1999 (EU 1999: 53). Leta 2000 je bila pripomba sledeča: »Na področju razvojne in humanitarne pomoči bi morala Slovenija tesno sodelovati z EU« (EU 2000: 74), kar nakazuje, da tega ni počela. V poročilu 2001 (EU 2001: 83) so Slovenijo opomnili, da bo potrebno določiti oziroma ustanoviti osrednji urad, ki bo odgovoren za razvojno politiko. Kljub temu, da je »Ministrstvo (za zunanje zadeve, op. J. Z.) /.../ poudarilo, da je potrebno pred pristopom Slovenije k EU institucionalizirati dodeljevanje humanitarne pomoči in razvojnih sredstev« (EU 2002), je v končnem poročilu ostalo opozorilo, da mora Slovenija zagotoviti obstoj razvojne politike, ki bo v skladu z načeli EU (Comprehensive monitoring report on Slovenia's preparations for membership 2003: 45).

7. Slovenski zunanjepolitični cilji in pomoč tujini

Odnos Slovenije do pomoči tujini smo poiskali v Deklaraciji o zunanji politiki Republike Slovenije (DeZPRS), dokumentu Primerna zunanja politika – Temeljne prvine zunanje politike Republike Slovenije ob vključevanju v evroatlantske povezave (PZP) in v nekaterih nagovorih zunanjega ministra Dimitrija Rupla, saj je prav v času njegovega ministrovanja prišlo do spremembe pogleda na pomoč tujini.

Omeniti velja, da sta le prva dva dokumenta, DeZPRS in PZP, slovenski zunanjepolitični strategiji. DeZPRS je 17. decembra 1999 sprejel parlament, dokument o PZP pa 10. oktobra 2002 vlada. Govori zunanjega ministra kažejo predvsem na prednostne naloge v določenem trenutku in se prilagajajo občinstvu, ki ga nagovarjajo. Posebno težo ima sestavek Deset let samostojne slovenske zunanje politike, ki so ga maja 2000 napisali Dimitrij Rupel, Borut Trekman, Milan Jazbec in Ignac Golob, osebe, ki so bile ves čas tesno vpete v slovensko zunanjepolitično dogajanje.

DeZPRS kot enega od ciljev implicitno navaja utrditev mednarodnega položaja in ugleda Slovenije. Dve temeljni vrednoti, ki naj jih zagotavlja zunanja politika, sta varnost in blaginja države in državljanov. Z uspešnim razvojem so po DeZPRS nastali potrebni pogoji in pričakovanja mednarodne skupnosti, da se aktivno angažiramo v Jugovzhodni Evropi (JVE), kjer imamo politične, varnostne, gospodarske ter druge interese in kjer se moramo uveljaviti kot »pomemben mednarodni dejavnik« (Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije 1999: poglavje Jugovzhodna Evropa).

Za ponovno osredotočenje pozornosti na področje JVE je bilo torej najprej potrebno obdobje diferenciacije. To tezo izrecno potrjuje sestavek Deset let samostojne zunanje politike, ki med šestimi zametki ključnih strateških usmeritev slovenske zunanje politike, ki so se oblikovali poleti 1992, na četrtem mestu omeni

»dokončen izstop iz Balkana ... Slovenija /se je/ kot država hkrati z osamosvojitvijo začela ločevati tudi od območja, ki mu je pripadala vse od konca prve svetovne vojne naprej ... /Š/ele po tem, ko je bil ta radikalni rez opravljen, je bilo moč vnovič premisliti naš dejanski položaj in določiti vlogo, ki bi jo Slovenija lahko imela pri stabilizaciji konfliktnega balkanskega območja, vlogo, ki jo je od nje pričakovala in jo še pričakuje mednarodna skupnost (predvsem države zahodne poloble). Zadržke, ki jih je bilo spočetka marsikdaj čutiti, je bilo moč zničiti šele tisti hip, ko smo se dokončno znašli zunaj balkanskega začaranega kroga« (Rupel, Trekman, Jazbec in Golob 2000).

Ta psihološki prelom je bil gotovo pogojen tudi z zunanjimi pritiski in pričakovanji. Rupel (2001) priznava, da nas je Madeleine Albright nekoč podučila, »da smo introvertirani in egoistični«, in očitno je nauk obrodil sadove, saj njegov nagovor v vlogi zunanjega ministra na posvetu slovenske diplomacije januarja 2002 predstavlja popolno novost v razumevanju pomena pomoči tujini v zunanji politiki. »Slovenija se zaveda pomena mednarodne solidarnosti /in je/ vedno bolj prepoznavna in cenjena zaradi aktivnosti na humanitarnem

področju,« (Rupel 2002) je takrat povedal zbranim diplomatom. Še maja 2001 je Rupel na zasedanju delovnega omizja za demokratizacijo in človekove pravice v okviru Pakta stabilnosti za JVE odgovornost za tujo pomoč prelagal na EU: »Če bi Makedonija našla rešitev v dialogu, bi potrebovala tudi večjo ekonomsko pomoč s strani EU in ostalih akterjev v mednarodni skupnosti« (Rupel 2001a). Tudi na konferenci o preprečevanju etničnih konfliktov v JVE februarja 2002 je o tuji pomoči sicer odločno toda nedoločno govoril: »Demokratski razvoj v državah Jugovzhodne Evrope je potrebno podpreti z gospodarsko pomočjo in neposrednimi vlaganji« (Rupel 2002a).

Pomemben prelom v normativni ureditvi je dokument Primerna zunanja politika (PZP), ki ga je sprejela vlada oktobra 2002. Dokument ima prvič posebno podpoglavje Prispevek Slovenije k mednarodni razvojni pomoči, ki mora postati »/e/na strateških usmeritev slovenske zunanje politike« (PZP 2002: 7). Prvič je uradna razvojna pomoč programsko številčno ovrednotena (v nekaj letih po včlanitvi v EU naj bi bila že na nivoju evropskega povprečja 0,39 odstotka BNP) in prvič je razvojna pomoč prepoznana kot možnost za utiranje poti gospodarstvu. Izraženo je pričakovanje, da bo razvojno sodelovanje »postalo pomemben in integralen del slovenske zunanje politike« (PZP 2002: 7). »Slovenija po svojih možnostih tako na bilateralni ravni /.../ kot tudi skozi različne druge mehanizme /.../ že nekaj let namenja razvojno pomoč za države Jugovzhodne Evrope. Tudi v prihodnje bo področje Jugovzhodne Evrope ena izmed prioritet slovenske razvojne pomoči« (PZP 2002: 7).

»Mednarodni sklad za razminiranje, center 'Skupaj' in aktivno slovensko sodelovanje v okviru Mreže za človekovo varnost so projekti, ki predstavljajo vzorec za uveljavljanje naše prepoznavnosti tako znotraj kot zunaj evroatlantskih povezav,« v poglavju Slovenija v drugih multilateralnih organizacijah piše v dokumentu Primerna zunanja politika (2002: 17).

Povsem novo izrazoslovje: pomoč tujini postane ena izmed prioritet, pomemben in integralen del ter celo strateška usmeritev zunanje politike in vzorec za uveljavljanje naše prepoznavnosti. Ali ta prelom v dokumentu sledi spremembam na terenu ali jih napoveduje? Je količina tuje pomoči, ki jo

Slovenija daje tujini, sorazmerna z velikopoteznimi izrazi in pričakovanji mednarodne skupnosti? Ali gre za načrtno delovanje za doseg cilja ali pa za retrospektivno racionalizacijo (Bučar 2001: 149), ko se iz dogajanja post festum poskuša najti nek red in smisel? Za odgovore na ta vprašanja je potrebno pregledati, kaj, kako in v kakšni meri se je dogajalo na področju slovenske pomoči tujini, kar bomo storili v naslednjih poglavjih.

8. Organiziranost za dajanje pomoči tujini

Pomoč tujini je eno od sredstev zunanje politike, zato zanjo velja enako, kot smo v poglavju o definiciji zapisali za zunanjo politiko. Eden od pogojev in določevalcev je bila organiziranost v smislu institucionaliziranosti (obstajajo organi in institucije, ki so zadolženi za sprejemanje odločitev in za izvajanje) in načrtnosti.

8. 1. Modeli organiziranosti

Chang, Fell, Laird, in Seif (1999: 32) v primerjavi sistemov za razvojno sodelovanje med članicami OECD in DAC ugotavljajo, da obstaja pet glavnih kategorij organizacijskih struktur za bilateralno pomoč:

1. enotno ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ),
2. urad za razvojno sodelovanje ali oddelek znotraj MZZ,
3. ministrstvo, ki določa politike, z ločeno agencijo za izvajanje,
4. avtonomna agencija ali ministrstvo za tujo pomoč,
5. več ministrstev, z ločenimi agencijami za izvajanje.

V primeru prve kategorije enotnega MZZ regionalni oddelki skrbijo za celotno paleto bilateralnih odnosov, ki vključuje tudi razvojno sodelovanje. V drugem primeru je MZZ razdeljeno na urade in eden od uradov je tudi urad za razvojno sodelovanje. Države s tretjo organizacijsko kategorijo imajo ministrstvo, ki oblikuje razvojno politiko (praviloma zunanje ministrstvo), in ločeno agencijo, ki

skrbi za njeno izvajanje. Četrta možnost je oblikovanje samostojnega ministrstva ali agencije, ki ima široke pristojnosti tako na področju oblikovanja politik kot izvajanja razvojnega sodelovanja. Peta različica organiziranosti za dajanje bilateralne pomoči je razpršena odgovornost več ministrstev, ki lahko izvajanje določenih nalog prepustijo neodvisnim agencijam (Chang, Fell, Laird, in Seif 1999: 32-39). White (1974: 255) ugotavlja, da ima ne glede na to, katero organizacijsko strukturo se izbere, zunanje ministrstvo vedno besedo pri delitvi pomoči.

8. 2. Stanje v Sloveniji

Po Zakonu o zunanjih zadevah MZZ »opravlja zadeve, ki se nanašajo na globalne odnose Republike Slovenije z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami«, »/d/ruga ministrstva in vladne službe opravljajo zunanje zadeve v okviru svojih pooblastil. O zadevah, ki zadevajo izvajanje zunanje politike, se predhodno usklajujejo z ministrstvom za zunanje zadeve in ga po opravljeni nalogi obveščajo« (Zakon o zunanjih zadevah, UL RS 113/2003, str. 15445, drugi in tretji odstavek drugega člena). Z MZZ bi se morali drugi organi predhodno usklajevati in ga po opravljeni nalogi obveščati tudi o vseh dejavnostih, ki spadajo v okvir pomoči tujini.

8. 2. 1. Ustanovitev pisarne za koordinacijo

Vlada Republike Slovenije je na 68. seji 28. marca 2002 sprejela sklep, »da se v Ministrstvu za zunanje zadeve vzpostavi koordinacijska funkcija za področje razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči« (Sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 68. seji, 28. marca 2002, 28. 2. 2005). Štiri mesece pred tem je v rednem poročilu o Sloveniji Evropska komisija ugotovila, da bi morala Slovenija ustanoviti osrednji urad, ki bo odgovoren za razvojno politiko (EU 2001, 83). Vladno odločitev lahko torej razumemo kot neposreden odgovor na pripombo iz poročila.

V sporočilu vlade za javnost ob ustanovitvi pisarne za koordinacijo je še zapisano, da je »institucionalizacija /.../ obveznost, ki jo mora Republika Slovenija izpolniti do vključitve v EU in izhaja iz 26. poglavja 'Acquis Communautaire'« (Sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 68. seji, 28. marca 2002, 28. 2. 2005). Z ustanovitvijo pisarne za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči se je Slovenija odločila za drugi model organiziranosti (Migliorisi, Phamtam in Rampulla 2003: 100). Pisarna je organ, ki je na vladni ravni »zakonsko zadolžen za koordinacijo in usmerjanje razvojne in humanitarne pomoči« (Sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 68. seji, 28. marca 2002, 28. 2. 2005).

Kot nam je v pogovoru 17. maja 2005 povedal Tone Kajzer, namestnik vodje sektorja za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, je z rastjo pomena razvojne politike iz pisarne, ki je spadala v delokrog državnega sekretarja za multilateralo, ob novi sistematizaciji na MZZ nastal sektor v direktoratu za načrtovanje politike in politično multilateralo. Od začetnih dveh zaposlenih, zaradi katerih je poročilo o posledicah širitve za razvojno politiko omenilo, da je pisarna kadrovsko podhranjena (*somewhat understaffed*, Migliorisi, Phamtam in Rampulla 2003: 8), jih sedaj v sektorju dela šest.

Decembra 2002 je vlada ustanovila še Medresorsko delovno skupino za koordinacijo mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, v kateri so predstavniki večine ministrstev.

8. 2. 2. Izzivi

Mrak (2002: 9) meni, da bi za vzpostavitev sistema slovenske razvojne pomoči potrebovali od treh do pet let, vendar opozarja, da bi pisarna morala že v jeseni 2002 izdelati akcijski načrt za to prehodno obdobje, ki bi določil ključne cilje in prioritete, jasno določil vlogo pisarne, ministrstev in drugih institucij, ugotovil zakonske ovire in določil predvidene proračunske stroške za tujo pomoč (Mrak 2002: 9).

Mrak poleg tega ugotavlja (2002: 7), da Slovenija nima posebne zakonodaje, ki bi urejala državno pomoč tujini. Najpomembnejši zakoni, ki urejajo tokove tuje pomoči, so Zakon o javnih financah, Zakon o izvajanju proračuna in Zakon o javnih naročilih, ki pa pogosto ovirajo programe in projekte pomoči tujini, saj ne ustrezajo logiki razvojne pomoči.

Za spremljanje pomoči tujini je problematično tudi dejstvo, da Slovenija nima enotne proračunske postavke za razvojno in humanitarno pomoč (Krichewsky 2003: 30). Tudi ministrstva in druge vladne agencije pogosto nimajo posebne proračunske postavke za tujo pomoč, ampak jo izvajajo kot del svoje mednarodne dejavnosti (Mrak 2002: 2).

Vlada je v svojem sporočilu za javnost ob ustanovitvi pisarne za koordinacijo v njej videla izpolnitev osnovnega pogoja, »ki bo omogočil pripravo potrebnih izhodišč, normativnih osnov, evidenc ter zasnov strokovnih elementov za učinkovito izvajanje funkcije koordinacije mednarodnega razvojnega sodelovanja in dodeljevanja razvojne pomoči« (Sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 68. seji, 28. marca 2002, 28. 2. 2005). Zelo zapleteno oblikovan stavek, ki pisarni nalaga pripravo izhodišč, normativnih osnov in evidenc. Kot izhodišča lahko razumemo osnovna načela in cilje, normativne osnove bi bile strategija razvojne in humanitarne pomoči, posamezni programski dokumenti, pravilniki za delovanje pisarne in usklajevanje z drugimi organi, evidence pa pregled stanja in zbiranje podatkov o dajalcih, namenih, prejemnikih in učinkih. Zasnove »strokovnih elementov za učinkovito izvajanje funkcije koordinacije« bi lahko bile primerjalne študije, študije o obstoječem stanju in podobno.

Po navedbah, ki jih lahko še 13. junija 2005 najdemo na domači strani MZZ, je v Sloveniji »trenutno v teku evalvacija in pregled mednarodne razvojne in humanitarne pomoči, ki bo predvidoma končan in objavljen v prvi polovici leta 2003. Vzporedno s tem pisarna pripravlja koncept in predlog strategije slovenskega mednarodnega razvojnega sodelovanja« (Mednarodna razvojna in humanitarna pomoč Republike Slovenije, 28. 2. 2005).

8. 2. 3. Strategija

Zaenkrat edina strategija s področja pomoči tujini je Strategija vključevanja Republike Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope. Vlada jo je sprejela 16. decembra 1999 kot vodilo za delovanje Slovenije v Paktu stabilnosti za Jugovzhodno Evropo. Čeprav je od njenega nastanka minilo že več kot pet let in je geografsko gledano zelo ozko usmerjena, je edina obstoječa strategija s področja pomoči tujini in si jo bomo podrobneje ogledali.

V njej je zapisano, da mora biti pomoč, ki jo Slovenija nudi državam JVE, »strokovna, v skladu z mednarodnimi kriteriji, nacionalnimi interesi Slovenije in prioritetami države, ki pomoč prejema, /ter/ v skladu z mednarodnimi normativi in standardi« (Strategija vključevanja Republike Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope 1999: 11). Poudarja tudi potrebo po usklajenem delovanju in analiziranju učinkov (prav tam).

Zelo zanimivo je, da so izrecno navedeni kriteriji za porabo sredstev Republike Slovenije iz naslova države donatorke:

- *Zagotovilo, da je donatorska pomoč implementirana v skladu s slovenskimi nacionalnimi interesi.*
- *Sofinanciranje projektov s strani MEOR (Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj, op. J. Z.) ne sme presegati 50 % od predvidene skupne vrednosti projekta. Prioritetno se bodo sofinancirali skupni projekti z ostalimi sovlagatelji ali mednarodnimi institucijami.*
- *Obvezna je sodelležba slovenskih podjetij oz. drugih slovenskih institucij v programu.*
- *Blago ali oprema mora imeti več kot 60 % slovenske komponente oz. več kot 60 % slovenske dodane vrednosti.*
- *Končni prejemnik pomoči ne sme biti privatna oseba ali institucija, razen ko gre za skupna vlaganja (JV podjetja) in mora biti slovensko podjetje solastnik naložbe.*

- *Tehnično pomoč (prenos znanja, štipendiranje ...) se lahko financira iz sredstev donacije tudi v celoti.*

(Strategija vključevanja Republike Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope 1999: 14)

Po tej strategiji je slovenska pomoč v okviru Pakta stabilnosti vezana pomoč, saj postavlja celo serijo pogojev pri njeni uporabi. Strokovnjaki ocenjujejo, da vezana pomoč mnoge izdelke ali storitve podraži med 15 in 30 odstotki (Untying Aid to the Least Developed Countries 2001: 2). DAC je zato sprejel navodilo, naj bo od 1. januarja 2002 dalje pomoč najmanj razvitim državam nevezana. To pomeni, da donator pravno in dejansko ne postavlja zahtev o izvoru blaga ali storitve, ki naj se plača s pomočjo, ter da ne obstaja minimalna nacionalna kvota pri porabi pomoči (DAC Recommendation on Untying Official Development Assistance to the Least Developed Countries, DCD/DAC(2001)12/Final 2001: 6). Strategija vključevanja Republike Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope, edina obstoječa slovenska strategija za pomoč tujini, je sicer nastala pred navodilom DAC o nevezani pomoči in se tudi ne nanaša na pomoč najmanj razvitim državam, saj gre za pomoč državam v JVE. Vendar to hkrati pomeni, da se edina strategija, ki jo imamo, osredotoča zgolj na ozko področje, da popolnoma zanemarija pomoč najmanj razvitim in da je zastarela. Sodobni trendi pri dajanju pomoči se namreč nagibajo v prid dajanju nevezane pomoči.²⁰

8. 2. 4. Priročnik za poročanje in poročilo

Sektor za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč je pripravil Priročnik za registracijo aktivnosti mednarodne razvojne pomoči in pripravo podatkov o uradni razvojni pomoči in uradni pomoči Republike Slovenije po metodologiji odbora za razvojno pomoč Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj. Ta priročnik na prek petdesetih straneh pravzaprav v celoti povzema definicije in statistične standarde DAC. Uvaja tudi obrazec za sporočanje podatkov za

²⁰ Japonska, Švedska in Švica dajejo nevezano več kot 90 odstotkov vse svoje uradne razvojne pomoči, Danska, Finska, Nemčija, Nizozemska, Norveška in Portugalska pa med 50 in 90 odstotki (Untying Aid to the Least Developed Countries 2001: 4).

spremljanje uradne razvojne pomoči. Gre zgolj za natančna navodila, katere transakcije se lahko statistično vodijo kot uradna razvojna pomoč, ne pa za navodilo, kako in kje naj se pomoč porablja.

Kot nam je v pogovoru povedal Tone Kajzer, zbiranje podatkov zadnji dve leti že poteka po tem pravilniku. Tudi poročilo o slovenski uradni razvojni pomoči za zadnji dve leti naj bi že bilo pripravljeno po tem pravilniku in primerljivo z državami članicami DAC, vendar ga vlada še ni obravnavala in zato še ni javno dostopno.²¹

8. 2. 5. Osnutek zakona o razvojem sodelovanju

Po Kajzerjevih besedah je v zaključni fazi medresorskega usklajevanja osnutek zakona o mednarodnem razvojem sodelovanju, za katerega pričakujejo, da bo do konca leta 2005 poslan v zakonodajni postopek. Zakon bo določil, kako se oblikujejo politike na področju razvojnega sodelovanja in mehanizme za njegovo izvedbo. Izvajalsko tehnični del bo ločen, kar pomeni, da osnutek predvideva ustanovitev agencije, ki bo skrbela za celotni projektni cikel projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja. Rešen bo tudi problem spremljanja, saj se bo velika večina sredstev združila na eni postavki, možna pa je celo ustanovitev sklada. Ta bi namreč omogočal prenos sredstev ob koncu leta v naslednje leto, kar je sicer v nasprotju z enoletno proračunsko logiko države.

Politiko razvojnega sodelovanja bi po osnutku zakona določal strokovni odbor, ki ga bo vodil minister za zunanje zadeve, v njem pa bodo še drugi ministri ali visoki uradniki, predstavniki gospodarstva, akademske sfere in nevladnega sektorja. Strokovni odbor bo sprejel večletni program, ki bo predložen v sprejem parlamentu. Ta večletni (predvidoma petletni) program bo strategija slovenskega razvojnega sodelovanja. Po Kajzerjevem mnenju ob sprejemu zakona poleg tega programa posebne strategije ne bomo potrebovali.

²¹ Pogovor s Tonetom Kajzerjem smo opravili 17. maja 2005. Takrat nam je zatrdil, da bo poročilo morda obravnavano že na naslednji seji vlade in nato javno objavljeno.

Zakon bo predvideval tudi seznam slovenskih razvojnih organizacij. Le-te bodo upravičene do kandidiranja za sredstva za programe mednarodnega razvojnega sodelovanja.

8. 2. 6. Bilateralni sporazumi

Ena od dejavnosti postavljanja okvirov za razvojno sodelovanje je tudi podpis bilateralnih sporazumov o razvojnem sodelovanju. Slovenija jih je podpisala s Srbijo in Črno goro (ta je tudi že ratificiran), Makedonijo, Bosno in Hercegovino in Moldavijo. Sporazum z Albanijo je v zaključnem postopku usklajevanja.

Vzorec tovrstnega sporazuma, ki obsega vsega deset členov, po alineah splošno našteje ciljna področja in zagotavlja usklajenost s politikami Evropske skupnosti in z drugimi donatorji. Pomembna je ustanovitev skupnega odbora, ki predlaga prednostne naloge, programe in projekte (glej na primer Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Srbije in Črne gore o razvojnem sodelovanju, UL RS 22/2005, str. 399).

Bilateralni sporazumi postavljajo okvir za sodelovanje vseh ministrstev, ki so v preteklosti za izvajanje projektov razvojnega sodelovanja podpisovali ločene sporazume. Tudi osnutek zakona o razvojnem sodelovanju bo predvideval možnost sklenitve bilateralnih sporazumov.

8. 2. 7. Količina sredstev

Slovenija je leta 2001 po podatkih, ki jih je za študijo o posledicah širitve za razvojno politiko posredovalo naše MZZ, za uradno razvojno pomoč porabila 25 milijonov dolarjev, kar je 0,13 odstotka BNP. Ta številka je zelo verjetno pretirana, študija v opombi opozarja, da je podatke posredovalo MZZ, da so zgolj približna ocena in da jih je potrebno uskladiti z standardi DAC (Migliorisi, Phamtam in Rampulla 2003: 30). Do cilja 0,33 odstotka manjka 39, do 0,39 odstotkov pa kar 50 milijonov dolarjev. Študija o posledicah širitve predlaga, da bi v obdobju od leta 2007 do 2013 Slovenija uradno razvojno pomoč realno

povečevala za 11 odstotkov letno (Migliorisi, Phamtam in Rampulla 2003: 59, 63).

Po trditvah Toneta Kajzerja je poročilo o slovenski uradni razvojni pomoči za zadnji dve leti že pripravljeno po pravilniku, ki je v skladu s standardi DAC, in torej neposredno primerljivo z drugimi državami. Ni pa še javno, saj ga vlada še ni obravnavala. Kajzer nam je v pogovoru povedal, da je bil skupni znesek za leto 2004 približno 4,5 milijarde slovenskih tolarjev, kar je približno 0,07 odstotka BNP. V letošnjem letu pa naj bi bil okrog šest milijard tolarjev, kar pomeni, da se približujemo 0,1 odstotka bruto domačega proizvoda za uradno razvojno pomoč.²² V tem znesku je že upoštevan delež (4,63 odstotka) slovenskega prispevka v evropski proračun, ki se porabi za razvojno pomoč, s katero upravlja Evropska komisija (predvsem prek ECHO, saj se razvojne politike financirajo predvsem iz ERS, pri polnitvi katerega pa Slovenija še ni sodelovala).

Slovenija po Kajzerjevih besedah zastopa stališče, da bi do leta 2010 lahko dosegla 0,17 odstotka BNP za uradno razvojno pomoč, kar bi pomenilo približno 52 milijonov evrov. Če želimo doseči tako imenovane barcelonske zaveze o 0,33 odstotka BNP do leta 2015, bi to v petih letih (od 2010 do 2015) zahtevalo kar podvojitev uradne razvojne pomoči in skok na 104 milijone evrov. Taka rast uradne razvojne pomoči je po našem mnenju malo verjetna, celo nerealistična.

Kajzer nam je še povedal, da so skupaj s kanadsko agencijo za razvojno sodelovanje pripravili vprašanja za raziskavo javnega mnenja, ki ji bo sledila kampanja ozaveščanja javnosti o razvojni pomoči. Glede na to, da po posebni raziskavi Eurobarometer kar 49 odstotkov anketiranih Slovencev meni, da nacionalna vlada revnim v Afriki, Latinski Ameriki in Aziji pomaga pri razvoju (da to počne Evropska komisija, jih meni kar 80 odstotkov). Le 5 odstotkov

²² Kajzer je sicer govoril o bruto družbenem proizvodu, čeprav se kot merilo za višino uradne razvojne pomoči tujini navadno uporablja BNP. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (Bruto domači proizvod in bruto nacionalni dohodek, 2000-2003 - Prva objava, http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=327, 2. 8. 2005) se bruto domači proizvod in BNP v letih 2000, 2001, 2002 in 2003 nista razlikovala za več kot odstotno točko.

anketiranih meni, da vlada za ta namen namenja preveč sredstev (Attitudes towards Development Aid, Special Eurobarometer 2005: Tables: 33, 35, 37), kar priča o tem, da je slovenska javnost naklonjena pomoči tujini.

Zagotovo bi bil nujen ukrep še pred javnomnenjsko raziskavo in kampanjo ozaveščanja javna objava poročila o slovenski razvojni pomoči, o posameznih projektih, ki se financirajo, in objava projektne dokumentacije. Konec koncev gre za porabo proračunskih sredstev, ki mora biti javna, objava pa bi bila tudi bistveno cenejša od anketiranja in kampanje za ozaveščanje javnosti.

9. Glavni okviri slovenske pomoči tujini

Slovensko pomoč tujini bomo pogledali z dveh zornih kotov: najprej bomo pregledali procese in iniciative, znotraj katerih se ustvarjajo pričakovanja in razmere za pomoč tretjim državam, nato pa bomo pregledali glavne akterje slovenske pomoči tujini. Ker akterji delujejo znotraj določene iniciative ali procesa, navedenih sredstev ne smemo seštevati, ker bi sicer prišlo do podvajanja.

9. 1. Pakt Stabilnosti za Jugovzhodno Evropo

Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo je bil ustanovljen 30. julija 1999 v Sarajevu. Ne gre za mednarodno organizacijo, ampak za mednarodno politično iniciativo in proces, ki naj bi državam JVE ponudil »pomoč pri notranjih reformah, gospodarski prenovi, vzpostavljanju tržnega gospodarstva, regionalnem sodelovanju in zagotavljanju notranje in zunanje varnosti« (Lajh 2002: 17).

Slovenija se je paktu pridružila ob začetku njegovega delovanja, v besedilu je naštetih med polnopravnimi udeleženkami v skupini držav JVE in njihovih sosed, vendar je Slovenija vseskozi poudarjala, da je srednjeevropska država in da ni

potrebna pomoči (Lajh 2002: 21, 36). »Za nas je pomembno, da Slovenija nastopa v družbi držav donatorok«, je v Strategijo o vključevanju Republike Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope (1999: 2), ki jo je sprejela vlada, napisalo ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj. S pridružitvijo se je Slovenija zavezala, da bo sodelovala pri srečanjih Pakta in da bo predlagala in realizirala določene projekte.

Slovenija na domači strani pakta ni več poimensko našeta med državami regije, ampak se skriva med državami EU. Partnerji pakta so države regije: Albanija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Makedonija, Moldavija, Romunija in Srbija in Črna gora; države članice EU in Evropska komisija, druge države (Kanada, Japonska, Rusija, Švica, Turčija in Združene države Amerike) ter mednarodne organizacije, mednarodne finančne institucije in regionalne iniciative (About the Stability Pact, 3. 5. 2005).

Organizacijsko je Pakt stabilnosti razdeljen na regionalno omizje, ki ga vsebinsko sestavljajo tri delovna omizja: omizje za demokratizacijo in človekove pravice, omizje za gospodarsko obnovo in razvoj in omizje za varnostno-obrambna vprašanja. V sklopu omizij pa deluje še cela vrsta delovnih skupin. Pakt Stabilnosti nima lastnih sredstev, ampak deluje predvsem kot posrednik med izvajalcem projekta in donatorjem (Lajh 2002: 29).

Od februarja 2001 je slovensko MZZ odgovorno za koordiniranje vseh treh delovnih omizij, vodenje in koordinacija posameznih projektov pa sta prepuščena pristojnim ministrstvom (Lajh 2002: 39).

Na področju **demokratizacije in človekovih pravic** je bil v Ljubljani ustanovljen Mednarodni center za medetnične odnose in manjšine, poteka informacijsko povezovanja knjižnic COBISS, izobraževanje za demokratično državljanstvo: Od načrta do učinkovite prakse, projekt Ekspertni dnevi in program usposabljanja za akterje na področju mladine iz držav JVE. Na področju **delovnega omizja za gospodarsko obnovo in razvoj** je Ministrstvo za gospodarstvo sofinanciralo izvedbo projektov in financiralo izvajanje tehnične pomoči, ki zajema izobraževanje gospodarstvenikov, predstavnikov državne

uprave in javnih institucij, izvajanje izobraževanj v državah JVE s strani slovenskih strokovnjakov ter promocijo slovenskega gospodarstva v JVE. Izveden je bil projekt informacijskega portala borz v JVE, projekt Razvoj malega in srednjega gospodarstva, Center za razvoj financ pa usposablja finančne strokovnjake in uradnike iz vseh držav prejemnic pomoči v Paktu stabilnosti. V okviru **delovnega omizja za varnostno-obrambna vprašanja** Slovenija zagotavlja eno osebo Regionalnemu centru za pomoč pri verifikaciji nadzora orožja v Zagrebu, v okviru pobude za preprečevanje in pripravo pred naravnimi in drugimi nesrečami pripravlja projekt za izobraževanje in usposabljanje za varstvo pred nesrečami v JVE in projekt skupne gasilske enote (povzeto po Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo, 26. 4. 2005). Lajh (2002: 45) meni, da je najpomembnejši prispevek Slovenije na tem področju delovanje Mednarodnega sklada za razminiranje.

Slovenija je po navedbah s spletnih strani MZZ aktivno vključena v številne pobude in procese horizontalnega sodelovanja na področjih kot so: Pobuda socialna kohezija, Poslovno svetovalni svet, Pobuda za reformo izobraževanja v JVE, Pobuda za pripravo in preprečevanje naravnih in drugih nesreč, Ohridski proces o upravljanju in nadzoru meja, Regionalni energetski trg in Savska pobuda (povzeto po Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo, 26. 4. 2005).

Tabela 4: Finančni prispevek Republike Slovenije za projekte Pakta Stabilnosti od leta 2000 do 2004

Leto	Sredstva namenjena za PS JVE
2000	4 mio EUR
2001	2 mio EUR
2002	2,7 mio EUR
2003	2,4 mio EUR
2004	2,3 mio EUR

Vir: Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo, 26. 4. 2005.

9. 2. Mreža za človekovo varnost

Mreža za človekovo varnost je skupina podobno mislečih držav z vsega sveta, ki na ravni zunanjih ministrov ohranja dialog o vprašanih človekove varnosti (The Human Security Network, 16. 5. 2005). Gre za neformalno pobudo držav, ki poudarja tesno povezanost med humanitarnimi in varnostnimi vprašanji (Človekove pravice, poročila RS po konvencijah, 16. 5. 2005), Slovenija pa v njej sodeluje že od ustanovitve (4. ministrsko srečanje Mreže za človekovo varnost v Santiagu, 16. 5. 2005). Poleg Slovenije so članice Mreže za človekovo varnost Avstrija, Čile, Grčija, Irska, Jordanija, Kanada, Mali, Nizozemska, Norveška, Švica in Tajski, Južnoafriška republika sodeluje kot opazovalka (The Human Security Network, 16. 5. 2005).

Slovensko MZZ je v okviru delovanja v Mreži za človekovo varnost financiralo izvedbo dveh seminarjev o pomoči travmatiziranim otrokom na Kosovu, ki jih je izvedla Slovenska filantropija (Človekove pravice, poročila RS po konvencijah, 16. 5. 2005), odmeven je bil tudi skupen projekt slovenske in avstrijske vlade za pomoč otrokom v Iraku, ki ga je izvedla Ustanova Skupaj.

10. Glavni akterji slovenske pomoči tujini

V Sloveniji naj bi imel sektor za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči središčno vlogo pri usmerjanju pomoči tujini, ker pa sam nima proračunskih sredstev za ta namen niti ne upravlja z njimi, ga ne bomo šteli med akterje.

10. 1. Uprava za zaščito in reševanje

Uprava za zaščito in reševanje Republike Slovenije (UZRRS) je organ v sestavi Ministrstva za obrambo. Njene naloge so predvsem varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami ter ustrezno ukrepanje in odpravljanje posledic, kadar se nesreče zgodijo. UZRRS organizira, opremlja in usposablja Civilno zaščito ter

oblikuje in vzdržuje državne rezerve materialnih sredstev za primer naravnih in drugih nesreč (Naloge URSZR, 16. 5. 2005). UZRRS se dejavno vključuje tudi v nudenje pomoči za odpravo posledic naravnih in drugih nesreč drugim državam.

Kot nam je v pogovoru 13. maja 2005 povedal Miloš Kovač, ki je na UZRRS podsekretar za operativne zadeve, država nudi pomoč drugi državi, samo če prizadeta država zanjo zaprosi. Zaposilo lahko prizadeta država pošlje neposredno drugi državi, lahko pa preko koordinacijskega centra. Pri Združenih narodih je tak center Urad Združenih narodov za koordinacijo humanitarne pomoči (*UN OCHA, Office for Co-ordination of Humanitarian Assistance*), kot njegov regionalni center pa znotraj NATA deluje Evroatlantski center za koordinacijo v primeru katastrofe (*EADRCC - Euroatlantic Disaster Relief Coordination Centre*). Tudi EU ima svoj koordinacijski center, ki deluje znotraj enote za civilno zaščito (*Unit for Civil Protection*) pod okriljem generalnega direktorata za okolje. Možno je tudi nudenje pomoči neposredno na podlagi dvostranskega ali večstranskega sporazuma. Slovenija ima sklenjene sporazume o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami z vsemi sosedami, razen z Italijo. Sporazumi predvidevajo izmenjavo informacij, sodelovanje pri izobraževanju in usposabljanju, poenostavljanje prehoda meje za člane reševalnih ekip in postopkov za opremo. Sporazumi tudi izključujejo odškodninske zahteve za nenamerno povzročeno škodo ali poškodbe med trajanjem reševalne operacije.²³

Ne glede na to, kako prošnja za pomoč pride do slovenskega centra za obveščanje, je postopek enak. Center za obveščanje ga posreduje direktorju UZRRS in poveljniku Civilne zaščite, ki predlog strokovno pregledata in se odločita, ali bodo pripravili predlog za vlado. Na podlagi predloga, ki ga oblikujejo skupaj z MZZ in RKS, vlada sprejme sklep, ki ima določene finančne posledice. Brez odločitve vlade se pomoč ne more odobriti, saj po Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami vlada »ureja mednarodno pomoč

²³ Glej na primer Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Madžarske o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami UL RS 42/1995 str. 744 ali Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, UL RS 82/1999 str. 1060.

ob naravnih in drugih nesrečah« (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 93. člen, peta alineja). Pomoč se lahko nudi v sredstvih (denar, materialno-tehnična sredstva, zdravila) ali v silah, vedno pa država zaprosi za točno določeno vrsto pomoči (bodisi finančno, šotore, sile za reševanje ali zdravila). Kadar je smotrna pomoč v silah, v tujino odpotuje določen del državne enote za hitro posredovanje, ki jo sestavlja 189 ljudi, usposobljenih za tehnično reševanje, tehnično potapljanje, radijsko, kemijsko in biološko zaščito, dekontaminacijo ali za zveze.

Po Kovačevih besedah pri humanitarni pomoči v pomenu sil in sredstev za zaščito in reševanje ni veliko prostora za politiko. Kljub temu s tem da vlada odobri ali pa le ponudi pomoč, naredi zunanjepolitično gesto. Tako sta na primer Francija in Italija po terorističnih napadih v Madridu Španiji ponudili pomoč, kljub temu da Španija zanj ni zaprosila (arhiv UZRRS).

Primeri, ko je UZRRS nudila humanitarno pomoč v sredstvih ali silah od leta 1999 dalje po letih, državi in vrsti pomoči, so:

- **Kosovo, Črna Gora**, 1999: humanitarna pomoč,
- **Turčija** - potres, 1999: enota vodnikov reševalnih psov,
- **Romunija** - poplave, 1999: humanitarna pomoč,
- **Madžarska** - poplave, 2000: vreče za pesek,
- **Indija** - potres, 2001: šotori, odeje,
- **Bosna in Hercegovina** - poplave, 2001: humanitarna pomoč,
- **Poljska** - poplave, 2001: zložljive postelje, šotori, agregati,
- **Češka** - poplave, 2002: vodne črpalke,
- **Bosna in Hercegovina**, 2002: enota za tehnično potapljanje (nesreča v podvodni jami),
- **Alžirija** – potres, 2003: šotori, odeje,
- **Italija** – ujme, 2003: gasilci in enota ZiR,
- **Iran** – potres, 2003: šotori, odeje, seti za transfuzijo, kuhalniki,
- **JV Azija** – potres in cunami, 2005: humanitarna pomoč

(vir: Gregor Volaj, svetovalec za mednarodne odnose pri UZRRS po elektronski pošti in arhiv UZRRS).

10. 2. Center za razvoj financ

Regionalno ustanovo - Center za razvoj financ je v začetku leta 2001 ustanovila slovenska vlada v tesnem sodelovanju z ministrstvi za finance držav JVE. Iniciativa je bila umeščena v okvir Pakta stabilnosti za JVE. (Center of excellence in finance, Introduction, 16. 5. 2005). Odločba o soglasju k aktu o ustanovitvi, ki jo je podpisal minister za finance, je bila v Uradnem listu Republike Slovenije (UL RS) objavljena 23. marca 2001 (Odločba o soglasju k Aktu o ustanovitvi Regionalne ustanove – Centra za razvoj financ, UL RS 21/2001, str. 2121).

Tranzicija in reforme, ki jih prinaša, zahtevajo od odgovornih za upravljanje z javnimi financami nova znanja. Za uspeh reform je osebje finančnih ministrstev nujno potrebno opremiti s praktičnimi znanji in podporo ter zagotoviti svetovanje pri njihovem delu. Center za razvoj financ želi ponuditi praktična usposabljanja, ki so prilagojena specifičnim potrebam držav v regiji in v skladu z najboljšimi svetovnimi praksami (Center of excellence in finance, Introduction, 16. 5. 2005).

Članice Centra za razvoj financ so ministrstva za finance in nacionalne banke Albanije, Bolgarije, Bosne in Hercegovine (ministrstvi za finance Republike Srbske in Federacije), Hrvaške, Makedonije, Moldavije, Romunije, Srbije in Črne gore ter Slovenije (Center of excellence in finance, Introduction, 16. 5. 2005).

Center vodi tričlanski upravni odbor, člane imenuje slovenska vlada. Države udeleženke imajo predstavnika v nadzornem odboru, kjer je tudi predstavnik Mednarodnega denarnega sklada. Nadzorni odbor se srečuje enkrat letno in zagotavlja, da se Center za razvoj financ ukvarja s področji, ki sodelujoče države najbolj zanimajo (Center of excellence in finance, Introduction, 16. 5. 2005).

V letu 2001 je na izobraževanjih sodelovalo 89 udeležencev iz sodelujočih držav, v letu 2002 že 295 (Financial Report 2001: 2, Financial Report 2002: 2). Center je v letu 2003 uspešno izvedel 26 delavnic oziroma seminarjev, ki so

obravnavali splošne in specifične teme s področja javnih financ. Na delavnicah je sodelovalo 466 udeležencev in 65 predavateljev iz 17 različnih institucij (Minister Mramor na regionalni konferenci finančnih ministrov držav članic Pakta stabilnosti in zasedanju nadzornega odbora Centra za razvoj financ, 16. 5. 2005). V letu 2004 se je število udeležencev izobraževanj še povečalo na 673 (Annual Report 2004: 14).

Slovensko Ministrstvo za finance zagotavlja pokrivanje tekočih stroškov Centra za razvoj financ in brezplačno uporabo prostorov, države udeleženke pokrivajo potne stroške in druge stroške udeležbe. Predavanja, svetovanja in posebne programe financirajo različni donatorji (Center of excellence in finance, Introduction, 16. 5. 2005).

Tabela 5: Prispevki za financiranje Centra za razvoj financ

leto	donator	v ameriških dolarjih	v odstotkih
2001	Slovenija	213.897	54
	drugi	77.250	20
	države udeleženke	105.000	26
	skupaj	396.147	100
2002	Slovenija	333.736	41
	drugi	222.465	27
	države udeleženke	265.100	32
	skupaj	821.301	100
2003	Slovenija	407.546	38
	drugi	230.250	22
	države udeleženke	427.600	40
	skupaj	1.065.396	100
2004	Slovenija	566.917	45
	drugi	268.979	21
	države udeleženke	424.900	34
	skupaj	1.260.796	100

Vir: povzeto po Financial Report 2001: 1-2, Financial Report 2002: 1-2, Financial Report 2003: 1-2, Annual Report 2004: 19-21.

10. 3. Fundacija za razminiranje in pomoč žrtvam min

Mednarodno ustanovo – fundacijo za razminiranje in pomoč žrtvam min v Bosni in Hercegovini je ustanovila slovenska vlada 21. julija 1998, odločbo o soglasju k aktu o ustanovitvi pa je zunanji minister podal en dan kasneje in je bila v UL RS objavljena 21. avgusta 1998 (Odločba o soglasju k aktu o ustanovitvi Mednarodne ustanove – fundacije za razminiranje in pomoč žrtvam min v Bosni in Hercegovini, UL RS 59/1998: 2738). S širitvijo dejavnosti je bilo ime skrajšano na Mednarodna ustanova - fundacija za razminiranje in pomoč žrtvam min (Fundacija). Fundacija ima 19 zaposlenih, od tega dva v implementacijski pisarni na Hrvaškem in pet v Bosni.

Vizija fundacije za razminiranje je, da v državah JVE do leta 2010 ne bi bilo več problemov povezanih z minami in drugimi eksplozivnimi telesi (Vision, 5. 4. 2005). Za ta cilj zbira sredstva in upravlja z javnimi in zasebnimi donacijami za odstranjevanje min, fizično in psiho-socialno rehabilitacijo žrtev, izobraževanja o nevarnosti min, urjenja in drugo podporo nacionalnim institucijam, ki nadzirajo odstranjevanje min ter za spodbujanje in podporo regionalnega sodelovanja na področju protiminskega delovanja (About activities. 5. 4. 2005, ITF Annual Report 2004: 5).

Kot sta nam v pogovoru 5. maja 2005 povedala Andrej Golob, vodja implementacijske pisarne na Hrvaškem in Iztok Hočevnar, vodja oddelka za mednarodne odnose, se bo obseg dela v regiji JVE počasi začel krčiti. Fundacija se zato usmerja na novo področje dela, v Kavkaz, kjer trenutno potekajo posamezni projekti. Na željo donatorja so izvedli tudi dva projekta v Afganistanu.

10. 3. 1. Sodelovanje z vlado

Vlada ima kot ustanoviteljica pet od devetih predstavnikov v upravnem odboru, v katerem so še predstavniki držav, kjer potekajo programi (ITF Annual Report 2004: 10).

Fundacija za lastno delovanje porabi tri odstotke od vsake donacije. Vlada fundaciji neposredno ne zagotavlja sredstev za delovanje in plače zaposlenih. Dogovori za vladna sredstva potekajo vsako leto posebej, vlada oziroma posamezna ministrstva odobrijo denar na podlagi predloga za projekte. Ne obstaja večletna pogodba ali druga dolgoročna zaveza vlade, da bo zagotavljala financiranje za delovanje fundacije.

Pomemben dosežek slovenske diplomacije je bil, da je po vojni v Bosni in Hercegovini Združenim državam Amerike predlagala, da za pomoč Bosni pri razminiranju ustanovi Fundacijo za razminiranje in pomoč žrtvam min. Zdaj fundacija upravlja s celotnimi sredstvi, ki jih Združene države Amerike namenijo protiminskim dejavnostim v JVE. To je približno deset milijonov ameriških dolarjev letno, ki se uporabljajo kot sredstva podvajanja (*matching fund*), kar pomeni da vsaka pridobljena donacija sproži donacijo Združenih držav Amerike v isti višini. To je pomemben dejavnik, ki privlači donatorje, saj donacija doseže dvojen efekt.

Fundacija je poleg pomoči MZZ pri začetnem preboju po Hočevarjevih besedah zadovoljna tudi s podporo diplomatsko-konzularnih predstavništev, posebej v državah, kjer izvajajo programe. V teh državah namreč preko tujih veleposlaništev potekajo lobiranja za finančno podporo projektom. Vlada podpira tudi širitev dejavnosti Mednarodne ustanove fundacije za razminiranje v Zakavkazje in Centralno Azijo, saj v veliki meri sovpada z delom Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi v letu 2005, ko ji predseduje Slovenija.

S sektorjem za razvojno pomoč pri MZZ po besedah Iztoka Hočevarja nimajo neposrednih konzultacij, po njegovem mnenju še vedno poteka proces iskanja načina organiziranosti in delovanja. Vsekakor pa podpirajo bolj organiziran način dajanja razvojne pomoči.

Tabela 6: Donacije Republike Slovenije Fundaciji za razminiranje in pomoč žrtvam min

leto	znesek v ameriških dolarjih	skupno vse donacije v ameriških dolarjih	odstotek donacij RS od celotnih donacij
1998	1.300.000,00	2.900.000,00	44,8
1999	362.335,00	19.450.132,28	1,9
2000	256.066,20	29.411.113,21	0,9
2001	418.373,47	20.534.381,03	2,0
2002	362.533,91	30.564.333,74	1,2
2003	433.472,11	22.900.106,09	1,9
2004	447.282,09	30.764.243,82	1,5
2005*	493.441,95	6.383.271,75	7,7
skupaj	4.073.504,73	162.907.581,92	2,5
*do 5. 4. 2005			

Vir: Donors, 5. 4. 2005.

10. 4. Ustanova Skupaj

Ustanovo Skupaj - Regionalni center za psihosocialno dobrobit otrok (Ustanova) so ustanovili Slovenska vlada, Mestna občina Ljubljana in Slovenska filantropija – Združenje za promocijo prostovoljstva. Notarski zapis o ustanovitvi je z dne 18. 2. 2002, soglasje k aktu o ustanovitvi, ki ga je podal minister za delo, družino in socialne zadeve, pa je bilo v UL RS 43/2002 objavljeno 17. maja 2002 (Soglasje k aktu o ustanovitvi Ustanove »Skupaj« – Regionalni center za psihosocialno dobrobit otrok, UL RS 43/2002, str. 4213).

»Namen ustanove je trajno zagotavljanje celostnega in organiziranega pristopa k zaščiti ter k zagotavljanju dobrobiti in spodbujanja duševnega zdravja otrok z območij, prizadetih v oboroženih spopadih v Jugovzhodni Evropi, še zlasti otrok s posebnimi potrebami.« (prav tam)

Osnovno načelo delovanja Ustanove je krepitev lokalnih struktur in razvijanje modelov, ki bodo delovali tudi potem, ko bodo tuji viri pomoči usahnili (Kdo smo, 20. 4. 2005). V ta namen Ustanova Skupaj izvaja psihosocialni trening za učitelje, namenjen krepitevi njihovih sposobnosti za pomoč otrokom s posebnimi potrebami, travmatiziranim otrokom in drugim emocionalno prizadetim otrokom. Izobražujejo tudi zdravstvene delavce, da bi lažje pomagali pri psihološki pomoči otrokom in staršem v službah osnovnega zdravstvenega varstva. Poleg tega Ustanova Skupaj podpira razvijanje prostovoljnega dela in ustanov za varovanje duševnega zdravja otrok, pripravlja pa tudi seminarje in izdaja strokovno literaturo (Program, 20. 4. 2005).

Osredotočajo se na vojna področja, področja terorističnih napadov in naravnih nesreč. Programe izvajajo v JVE (Bosni in Hercegovini, na Kosovu, v Makedoniji in v Srbiji in Črni Gori), kjer je bilo v usposabljanja vključenih okrog 600 šolskih delavcev. Usposabljanja iraških strokovnjakov je bilo izvedeno v Jordaniji, ti pa so v Bagdadu, Babilonu in Karbali pripravili dvanajst seminarjev, na katerih je bilo prek tristo učiteljev, zdravstvenih delavcev, verskih voditeljev in drugih strokovnjakov. Ustanova Skupaj je skupaj z lokalnimi partnerji ustanovila tudi dva svetovalna centra, enega v Bosni in enega na Kosovu (Poslovno poročilo za leto 2004: 8-12). Aprila je bil izveden program v Severni Osetiji, pripravljajo pa tudi program za Šri Lanko.

10. 4. 1. Sodelovanje z vlado

Vlada je eden od soustanoviteljev Ustanove Skupaj in v letu 2004 je »namenila del sredstev za izvajanje projekta Irak, v celoti sredstva za projekt Osetija in del sredstev za delovanje Ustanove 'SKUPAJ'. Kljub pomenu in uspešnosti ni zagotovil, da bi za obstoj in delovanje Ustanove vlada zagotovila stabilnejše in trajnejše vire financiranja« (Poslovno poročilo za leto 2004: 16). Mestna občina Ljubljana je z Ustanovo Skupaj podpisala triletno pogodbo o financiranju, z vlado pa take pogodbe ni, niti ni drugačnih zagotovil za trajno financiranje.

Kot nam je v pogovoru 25. aprila 2005 povedala Viktorija Potočnik, izvršni vodja Ustanove Skupaj, pogrešajo, da bi Slovenija v komunikaciji z drugimi državami

večkrat ponujala sodelovanje pri razvojni pomoči. Uspešen primer je bilo na primer sodelovanje z avstrijsko vlado na projektu v Iraku. Večina pobud za projekte prihaja s strani Ustanove, pričakovali pa bi več usmerjanja s strani vlade.

Ustanova svoje delovanje usklajuje s sektorjem za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč pri MZZ. Viktorija Potočnik nam je v pogovoru povedala, da ta »še vedno deluje bolj kot političen organ in manj kot tisti operativni organ, ki ga imajo razvite evropske dežele.« Za leto predsedovanja Slovenije Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (2005) so pripravili programe, ki bi jih izvajali v JVE in bi predstavljali modele dobrih praks, vendar s strani vlade ni bilo interesa za njihovo izvajanje. Upajo tudi, da bi sektor za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč v dveh letih prišel do take stopnje organiziranosti, da mu bodo dodeljena sredstva in bo izvedel razpise. Na mnogih tujih razpisih namreč Ustanova ne more sodelovati, saj so namenjeni izključno nevladnemu sektorju.

Tabela 7: Prilivi Ustanove Skupaj - Regionalnega centra za psihosocialno dobrobit otrok v letu 2004

	v evrih	v odstotkih
Slovenija		
<i>MZZ</i>	62.790,41	5,9
<i>Mestna občina Ljubljana</i>	11.938,03	1,1
<i>Urad za mladino RS</i>	8.311,88	0,8
<i>drugi</i>	20.845,37	2,0
Slovenija skupaj	103.885,69	9,8
tujina	960.012,52	90,2
skupaj	1.167.783,9	100,0

Vir: Poslovno poročilo za leto 2004.

10. 5. Rdeči križ Slovenije

Rdeči križ Slovenije (RKS) je nacionalna humanitarna organizacija in del mednarodnega gibanja Rdečega križa in Rdečega polmeseca. Gibanje sestavlja 181 nacionalnih društev, Mednarodni odbor Rdečega križa in Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca. Federacija usmerja in koordinira mednarodno humanitarno pomoč gibanja in spodbuja sodelovanje med nacionalnimi društvi (The International Red Cross and Red Crescent Movement, 12. 4. 2005), Mednarodni odbor Rdečega križa pa ima mandat za delovanje v primeru oboroženih spopadov.

Pravna osnova za delovanje RKS kot nacionalnega društva Rdečega križa so Ženevske konvencije. Za RKS velja Zakon o društvih, saj je RKS društvo oziroma zveza društev, ki združuje 56 območnih združenj in skoraj tisoč krajevnih organizacij Rdečega križa. Hkrati je RKS nosilec javnih pooblastil, zato je njegovo delovanje urejeno še z Zakonom o Rdečem križu Slovenije. Z vidika tuje pomoči je zanimiv posebej osmi člen:

Rdeči križ Slovenije organizira hrambo in razporeja pomoč, ki jo dobi od nacionalnih in mednarodnih organizacij Rdečega križa, drugih organizacij ter posameznih darovalcev, ter organizira zbiranje pomoči v Republiki Sloveniji in jo ob mednarodni pomoči pošilja v tujino.

(Zakon o Rdečem križu Slovenije, 8. člen)

RKS ima torej zakonski mandat za zbiranje pomoči in njeno pošiljanje v tujino, ni pa to področje, kjer bi bil RKS nosilec javnih pooblastil, za izvajanje katerih Slovenija zagotavlja denar iz proračuna (Zakon o Rdečem križu Slovenije, 27. člen).²⁴ Vlada oziroma državne institucije so lahko, kar se pomoči tujini preko RKS tiče, le »posamezni darovalec«, zakon ji ne daje večjih pooblastil za usmerjanje pomoči, kot jo imajo drugi darovalci, ki pač darujejo za določen namen.

²⁴ Javna pooblastila RKS so naštet v 9. členu Zakona o Rdečem križu Slovenije.

V Zakonu o Rdečem križu Slovenije (28. člen) je določeno, da se v tednu Rdečega križa in v tednu solidarnosti od vsake prodane vozovnice in poštne pošiljke plača prispevek RKS. Vlada določi višino prispevka in način plačevanja, ni pa določeno, da se na ta način zbran denar porablja le za izvajanje javnih pooblastil. Vlada torej RKS zagotavlja del sredstev, zato ni povsem odveč pričakovati, da bi si želela zagotoviti tudi vpliv na to, kako so porabljena – tudi ko gre za pomoč tujini.

Kot nam je v pogovoru 22. aprila 2005 povedal Boris Plavšič, vodja strokovne službe za pridobivanje sredstev pri RKS, so za pomoč ob naravnih nesrečah namenjena sredstva, ki se zberejo ob tednu solidarnosti.²⁵ Gre za okrog 40 milijonov tolarjev na posebnem računu Sklada solidarnosti. Večina se hrani za primer naravne nesreče v Sloveniji, lahko pa se sredstva porabijo tudi za pomoč tujini. O porabi denarja iz Sklada solidarnosti odloča glavni odbor RKS, glavna prednost teh sredstev pa je, da so na voljo takoj.²⁶

Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca po naravni nesreči izda apel, v katerem napiše, kaj se je zgodilo in kaj se pričakuje od nacionalnih društev. RKS se praviloma odziva na apele, ki jih izda federacija. V skladu z vsebino apela in lastnimi možnostmi organizira javno zbiranje prostovoljnih prispevkov ali materialne pomoči. Zbrane prispevke nakaže federaciji, zbrano materialno pomoč pa pošlje nacionalnemu društvu Rdečega križa prizadete države. V primerih, ko gre za nesreče v državah, ki so Republiki Sloveniji bližje, RKS navadno vzpostavi bilateralno sodelovanje s temi nacionalnimi društvi RK. Bistveno pri pošiljanju humanitarne pomoči je, da je zagotovljena čim prej. RKS pa nima večjih blagovnih rezerv in posebnih fondov, zato sredstva zagotavlja z javnim zbiranjem, kar pogosto traja predolgo.

²⁵ To je prvi teden novembra. Sredstva za RKS se zbirajo tudi ob tednu Rdečega križa, ki je od 8. do 15. maja, saj je 8. maj dan Rdečega križa. Ta denar se porabi za programe, ki jih RKS in lokalna društva porabijo za programe v Sloveniji.

²⁶ Po cunamiju, ki je 26. decembra 2004 prizadel jug in jugovzhod Azije, je RKS mednarodni federaciji iz Sklada solidarnosti nakazal pet milijonov tolarjev.

10. 5. 1. Sodelovanje z vlado

MZZ v imenu RKS poravnava letno članarino za Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca, ki znaša 37.794 švicarskih frankov (približno 5,8 milijona tolarjev), in za Mednarodni odbor Rdečega križa, ki znaša 11.924 švicarskih frankov (približno 2,8 milijona tolarjev).

V primeru naravne nesreče v tujini RKS (poleg možnosti, da po lastni odločitvi takoj nakaže sredstva iz Sklada solidarnosti) skupaj z Upravo za zaščito in reševanje Republike Slovenije in MZZ pripravi predlog za vlado, ki vsebuje opis nesreče in priporočljive ukrepe. Vlada na podlagi predloga s sklepom odobri pomoč. Kadar gre za finančni prispevek, ga lahko nakaže RKS ali pa neposredno federaciji društev Rdečega križa, kot se je to zgodilo po cunamiju, ki je decembra 2004 prizadel jug in jugovzhod Azije. RKS ponuja vladi svojo mrežo na terenu, učinkovito razdeljevanje pomoči in to, da za prenose ni potrebno plačati lokalnih dajatev.

Pri posredovanju humanitarne pomoči v tujino Rdeči križ Slovenije sodeluje s pristojnimi ministrstvi (Ministrstvo za obrambo – UZRRS, Ministrstvo za zdravje, MZZ) ter z različnimi domačimi in tujimi donatorji, Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca ter posameznimi nacionalnimi društvi Rdečega križa.

Tabela 8: Mednarodna humanitarna pomoč RKS v obdobju 1995-2004

leto	število pošilk	teža (v tonah)	vrednost (v milijonih tolarjev)	države prejemnice in opis poslane humanitarne pomoči
1995	12	520	65	Bosna in Hercegovina, Jugoslavija, Albanija, Bolgarija (prehrana, higienski pripomočki, oblačila, obutev, zdravila, šotori, posteljnina)
1996	10	120	60	Bosna in Hercegovina, Jugoslavija, Albanija, Iran (zdravila, prehrana, higienski pripomočki, oblačila, obutev)
1997	11	97	68	Bosna in Hercegovina, Jugoslavija, Češka, Poljska, Bolgarija (prehrana, šotori, zdravila, higienski pripomočki, oblačila, obutev)
1998	10	118	42	Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Albanija, Slovaška, Makedonija, Kitajska (gasilska oprema, prehrana, zdravila, higienski pripomočki, oblačila, obutev, transfuzijski aparat)
1999	17	669	180	Bosna in Hercegovina, Makedonija, Albanija, Črna gora, Jugoslavija, Turčija (prehrana, higienski pripomočki, oblačila, zdravila, šotori, spalne vreče, šolske potrebščine, pitna voda, nastanitvena oprema)
2000	6	45	39	Jugoslavija, Romunija, Kosovo (zdravila, šotori, spalne vreče, posteljnina, prehrana, higienski pripomočki, čistila, ortopedski in medicinski pripomočki)
2001	6	46	54	Jugoslavija, Indija, Bosna in Hercegovina, Bolgarija, Poljska (odeje, šotori, zdravila, medicinski pripomočki, pripomočki za čiščenje vode, postelje, ležalne podloge, agregati, higienski pripomočki, obutev)
2002	2	7,5	50	Afganistan, Češka (zdravila, medicinski in ortopedski pripomočki, odeje, rjuhe, ležalne podloge, spalne vreče, šotori, vodne črpalke)
2003	2	5	22	Alžirija, Iran (šotori, ležalne podloge, odeje, transfuzijski pripomočki, peči)
2004	1	2	6	Maroko (šotori, odeje, spalne vreče)
skupaj	77	1629,5	586	

Vir: Boris Plavšič, RKS, po elektronski pošti.

Tabela 8 prikazuje mednarodno humanitarno pomoč, ki jo je v druge države posredoval RKS v obdobju 1995 do 2004. Skupna vrednost poslane pomoči v tujino, v znesku 586 milijonov tolarjev vključuje ovrednotene donacije, kupljeno

pomoč, stroške prevoza in administrativne stroške. Od skupnega zneska je višina vladne pomoči med trideset in petdeset odstotki.

»V tujini lahko vsaka od velikih organizacij: UNICEF, Karitas in RKS deluje samostojno, meni Boris Plavšič, »če pa vlada oceni, da je interes države, da pomagamo skupaj, bi bila smiselna koordinacija. Ena organizacija naj bi dobila mandat za vodenje skupne akcije, sredstva bi se zbrala na posebnem računu in se porabila za skupen projekt.« Tako bi se dosegla večja razvidnost slovenske pomoči. Glede humanitarne pomoči v Sloveniji še ni uveljavljenega sistema, »ni osnovnega izhodišča, kako se to dela, v praksi je pogosto neka zmeda«, nam je v pogovoru še povedal Plavšič.

O napovedanem razpisu za razdeljevanje slovenske razvojne pomoči pa opozarja na to, da bo morala vlada oceniti, kdo je sposoben za kandidiranje in izvajanje te pomoči: katera organizacija ima kadrovske mreže doma in v državi, kjer so bo projekt izvajal, ter ali ima projekt vizijo.

10. 6. UNICEF Slovenija

UNICEF (*United Nations Children's Fund*) je sklad Združenih narodov za otroke, društvo UNICEF Slovenija, ki je bilo ustanovljeno decembra 1993, pa eden izmed 37 nacionalnih odborov UNICEF-a, ki delujejo v industrijsko razvitih državah na podlagi nacionalnih zakonodaj kot nevladne organizacije in v okviru pogodbe z UNICEF-om. Glavni nalogi nacionalnih odborov sta promocija UNICEF-ovega poslanstva ter zbiranje sredstev za uresničevanje UNICEF-ovih programov (UNICEF v Sloveniji, 4. 5. 2005).²⁷

UNICEF Slovenija mora vso pomoč, ki jo zbere, nameniti za UNICEF-ove programe pomoči otrokom. Pomoč se zbira v splošnem ali pa v dopolnilnem skladu. Za donacijo v dopolnilni sklad se UNICEF Slovenija lahko dogovori z enim od 158 UNICEF-ovih uradov po vsem svetu. Glavna značilnost

²⁷ Podatke, ki jih uporabljamo v tem poglavju in kjer ni naveden vir podatkov, nam je po elektronski pošti posredoval Blaž Habjan, organizator odnosov z javnostmi pri UNICEF Slovenija.

dopolnilnega sklada je, da financira točno določen program običajno v točno določeni državi, lahko v pokrajini ali lokalni skupnosti. UNICEF Slovenija lahko torej izbira, kateri program želi podpreti, vendar naj bi se sredstva za dopolnilne programe po pogodbi z UNICEF gibala okoli 20 odstotkov vseh zbranih sredstev v letu. Prav tako lahko UNICEF Slovenija izbira, za katero nujno pomoč zbira in pošlje sredstva, vendar le med pozivi, ki jih je izdal UNICEF. Nujna pomoč sicer sodi med sredstva splošnega sklada.

10. 6. 1. Sodelovanje z vlado

Društvo UNICEF Slovenija dobi od ministrstva za delo, družino in socialne zadeve približno deset milijonov letno za delovanje. Za ostala sredstva iz javnih virov se potegujejo na javnih razpisih ali pa v sodelovanju izvajajo projekte in delijo stroške. Ta sredstva so namenjena programom za otroke v Sloveniji.

Vlada UNICEF-u namenja tudi letni prostovoljni prispevek, ki je v zadnjih petih letih narasel s 3.000 na okrog 20.000 ameriških dolarjev. To je vsakoletni prostovoljni prispevek in ni vnaprej dogovorjen z UNICEF-om, zagotovila zanj ni, gre pa v splošni sklad. Poleg prostovoljnega prispevka v UNICEF-ov splošni sklad je vlada leta 2003 neposredno UNICEF-u nakazala še 15 milijonov tolarjev za nujno pomoč v Iraku. Lani je po neuradnih informacijah UNICEF-a Slovenija prispevala 3 milijone tolarjev za nujno akcijo v Darfurju.

Tudi vlada lahko za UNICEF-ove programe usmerja sredstva po podobnem principu kot nacionalni odbor. Na porabo sredstev, ki jih nameni v splošni sklad, vlada nima neposrednega vpliva. Lahko pa prispeva v dopolnilni sklad za geografsko in/ali programsko določen program. V takšnem primeru se je po trditvah Blaža Habjana, organizatorja odnosov z javnostmi pri UNICEF-u »o neke vrste skupnem nastopu vlade in nacionalnega odbora mogoče pogovarjati, če vsak prispeva svoje, vendar le za UNICEF-ove programe.«

UNICEF Slovenija si že nekaj let prizadeva, da bi država povečala svoj prispevek UNICEF-u vsaj na višino zneska, ki ga letno kupci UNICEF-ovih izdelkov in voščilnic, ki nakup izvedejo pri posrednikih, prispevajo v proračun s

plačilom davka na dodano vrednost. UNICEF Slovenija ima namreč letno prek 40.000 darovalcev in 80.000 kupcev njihovih voščilnic in drugih izdelkov.

Tabela 9: Prispevki vlade UNICEF-u v ameriških dolarjih

leto	sredstva iz zasebnih virov, nakazana UNICEF-u	vlada RS - splošni sklad	vlada RS - dopolnilni sklad
1998	1.299.000	3.126	0
1999	1.309.244	1.902	0
2000	1.404.162	3.700	0
2001	1.157.751	10.000	0
2002	1.123.841	18.500	0
2003	1.171.895	21.466	72.143*
2004	1.600.000		**
* donacija za Irak			
**donacija za Darfur, 3 milijone tolarjev, UNICEF Slovenija še nima uradnih podatkov			

Vir: društvo UNICEF Slovenija.

10. 7. Slovenska karitas

Karitas v Sloveniji deluje na treh nivojih: na državnem nivoju deluje Slovenska Karitas, na področju škofij so organizirane tri škofijske karitas: ljubljanska, mariborska in koprška, po župnijah pa delujejo župnijske karitas. Slovenska karitas je vključena v Caritas Internationalis, ki je konfederacija 162 katoliških organizacij (Who We Are, 4. 5. 2005). Slovenska karitas Caritas Internationalis plačuje članarino.

Generalni sekretariat Caritas Internationalis je odgovoren za mobilizacijo in koordinacijo reakcij članic organizacije v primeru večjih katastrof. (International Cooperation, 4. 5. 2005) Tudi Caritas Internationalis podobno kot druge organizacije izdaja apele za pomoč, na katere se lahko odzivajo njihove članice.

Kot nam je v pogovoru 16. maja 2005 povedala Barbara Nedič, ki je pri Slovenski karitas odgovorna za mednarodno pomoč, Slovenska karitas

samostojno razpolaga s sredstvi, vendar morajo biti porabljena za namen, za katerega so bila zbrana. Če od Caritas Internationalis dobijo apel za mednarodno pomoč, se apelu odzovejo in prispevajo sredstva v skupen fond. Sredstva za tujino zbirajo izključno namensko, tako da se darovalci sami odločijo, komu in kje bodo pomagali. Približno 90 odstotkov vseh zbranih sredstev Karitasa se porabi za ljudi v stiski v Sloveniji.

10. 7. 1. Sodelovanje z vlado

Slovenska karitas je sodelovala pri projektu Slovenska vas na Kosovu, sedaj se pripravlja skupna akcija za obnovo šole na Šri Lanki. Barbara Nedič nam je povedala, da s strani vlade doslej ni bilo posebnih pobud za sodelovanje, slovenska vlada humanitarne pomoči za tujino ni nikoli nakazala prek Slovenske karitas ali Caritas Internationalis. Na Slovenski karitas se nameravajo v prihodnje bolj sistematično lotiti svojih dejavnosti v tujini, kjer sicer pomagajo pri obnovi hiš in vračanju beguncev v Bosni in Hercegovini ter izvajajo projekte v Albaniji, Srbiji in Kongu. Ob potresu v Indiji in Turčiji pa so prispevali tudi humanitarno pomoč.

Tabela 10: Pomoč Karitas tujini

leto	pomoč tujini v tolarjih	skupaj vsi program oz. skupaj razdeljena pomoči v tolarjih	pomoč tujini v odstotkih skupne vrednosti pomoči
2001	25.585.916	419.851.155	6,1
2002	55.959.381	517.592.146	10,8
2003	43.088.864	567.650.625	7,6
2004	32.757.688	595.880.737	5,5
V podatkih ni upoštevana vrednost pomoči prejete in razdeljene v materialu in vrednost prostovoljnega dela.			

Viri: povzeto po Delovanje in programi pomoči v letu 2004 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas, Delovanje in programi pomoči v letu 2003 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas, Delovanje in programi pomoči v letu 2002 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas, Delovanje in programi pomoči v letu 2001 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas (vse strani 4. 5. 2005).

10. 8. Sodelovanje med akterji

RKS, UNICEF Slovenija in Slovenska karitas so zavezane ciljem svoje krovne organizacije in delujejo v skladu z njihovimi smernicami. Kljub temu je na pobudo vlade v projektu Slovenska vas na Kosovu prišlo do sodelovanja.

Kot nam je v pogovoru povedal Boris Plavšič, vodja strokovne službe za pridobivanje sredstev pri RKS, je predlog za projekt prišel s strani vlade. Dobrodelna akcija naj bi zagotovila prehodno bivališče, kjer naj bi ljudje v kontejnerjih Trima Trebnje stanovali do obnove svojih domov. Tone Kajzer, namestnik vodje sektorja za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči na MZZ, je v pogovoru zatrdil, da je bil koncept zelo dober, da pa je imel projekt precej slabosti. Po njegovem mnenju je bila pomanjkljiva predvsem finančna konstrukcija in nerazrešeno vprašanje dolgoročnega obstoja. Zaradi slabe finančne konstrukcije je prišlo do pomanjkanja sredstev. Manjkajoča sredstva je po besedah Borisa Plavšiča zagotovil RKS, ki pa jih kljub zagotovitvi ni dobil povrnjenih.

Razumljivo je prišlo do določenega nezaupanja in do nove pobude za sodelovanje je prišlo šele po cunamiju, ki je decembra 2004 prizadel jug in jugovzhod Azije. S skupno akcijo RKS, UNICEF-a, vlade in civilne iniciative, ki je zbirala sredstva za pomoč, naj bi obnovili šolo na Šri Lanki. Vodilno vlogo pri obnovi, ki bo stala okrog 250 milijonov tolarjev, bo prevzel RKS. Kot nam je povedal Tone Kajzer, bodo vključeni tudi mediji, saj bo o obnovi posneta reportaža. Boris Plavšič nam je v pogovoru 22. aprila zatrdil, da so pogajanja v zaključni fazi in da bo kmalu prišlo do podpisa dokumentov, ki so potrebni za izvedbo.

Po našem mnenju bi ta dva projekta v primeru korektne izvedbe lahko bila primera dobre prakse. Za vlado je tovrstna pomoč relativno poceni, projekt je medijsko zanimiv, preko medijev sodelujoče organizacije promovirajo svoje delovanje, posamezni darovalci so seznanjeni, kako je bil porabljen njihov prispevek, obča javnost pa je seznanjena s potrebami po pomoči in z dejstvom,

da le-ta res ima učinek. Zaradi večje količine sredstev je projekt lahko večji in kot slovenska pomoč bolj razviden tudi v državi prejemnici.

10. 9. Povzetek

Tabela 11: Vladna pomoč tujini v letih 2000 do 2004 v milijonih tolarjev

	leto				
	2000	2001	2002	2003	2004
Pakt Stabilnosti	821,57	434,73	611,16	561,09	550,19
<i>- od tega Fundacija za razminiranje in pomoč žrtvam min</i>	54,93	107,23	82,92	88,71	88,00
<i>- od tega Center za razvoj financ</i>	še ni obstajal	54,82	76,34	83,40	111,54
Ustanova Skupaj	še ni obstajala	še ni obstajal	ni podatka	ni podatka	19,86
UNICEF	0,79	2,56	4,23	19,17	ni podatka
RKS*	39	54	50	22	6
SKUPAJ	916,29	653,34	824,65	774,37	775,59

Različne valute smo preračunali v slovenske tolarje po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan 1. 7. zadevnega leta oziroma najbližji datum (30. 6. oziroma 2. 7. v letih 2001 in 2002, za kateri tečaja za 1. 7. ni). Arhiv dnevnik deviznih tečajev je dosegljiv na domači strani Banke Slovenije (Arhiv dnevnik deviznih tečajev. http://www.bsi.si/html/financni_podatki/arhiv/index.html, 14. 6.2005).

* Višina vladne pomoči je 30 do 50 odstotkov celotne pomoči RKS, zato smo kot znesek vladne pomoči upoštevali 40 odstotkov celotnega zneska, ki je bil naveden v tabeli 8.

Vir: tabela je povzetek tabel iz diplomske naloge (tabel 4, 5, 6, 7, 8 in 9).

Če si ogledamo tabelo 11, ugotovimo ogromno neskladje med podatki iz tabele in vsoto za razvojno in humanitarno pomoč, ki jo je v pogovoru omenil Tone Kajzer, namestnik vodje sektorja za razvojno in humanitarno pomoč na MZZ. V letu 2004 naj bi Slovenija za uradno razvojno pomoč namenila 4,5 milijarde tolarjev. Če seštejemo zneske v tabeli, pa ne dobimo niti 600 milijonov tolarjev oziroma slabih 800 milijonov tolarjev. Če privzamemo, da izdatki za Fundacijo

za razminiranje in Center za razvoj financ niso vključeni v podatek o Paktu Stabilnosti. V tabeli res nismo upoštevali članarin mednarodnim organizacijam, vendar dvomimo, da znašajo skoraj štiri milijarde tolarjev. Prav tako nismo upoštevali članarine Mednarodnemu odboru Rdečega križa in Mednarodni federaciji društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca, ki jih za RKS plačuje MZZ in znašata skupaj okrog 9 milijonov tolarjev.

Na spletnih straneh MZZ piše, da »Slovenija izvaja aktivnosti in projekte razvojne pomoči na tem področju predvsem skozi mehanizme Pakta stabilnosti za Jugovzhodno Evropo in skozi ustanove kot so Mednarodni Fond za Deminiranje, Ustanovo Skupaj, Center za razvoj financ ter skozi mnoge druge bilateralne projekte« (Pisarna za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, 14. 6. 2005). Vse akterje, razen »drugih bilateralnih projektov«, smo v tabeli upoštevali. Dvomimo, da bi se pod nazivom drugi bilateralni projekti skrivali projekti v vrednosti skoraj štiri milijarde tolarjev. Neskladje je zelo veliko in poraja sum, da uradni podatki niso javno dostopni prav zaradi tega, da ne bi bili predmet kritične presoje.

Sklepne misli

V nalogi smo zagotovo uspeli zavrniti podtezo 1, da slovenska pomoč tujini ne obstaja. Sistem humanitarne pomoči v pomenu sil in sredstev za zaščito in reševanje, ki ga usklajuje Uprava za zaščito in reševanje, je dokaj utečen mehanizem. Prav tako poteka dajanje pomoči tujini prek posameznih ministrstev ter ustanov, katerih (so)ustanoviteljica je vlada. Pri humanitarni pomoči v zgornjem pomenu je dobro tudi sodelovanje z RKS in Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca.

Višina sredstev za pomoč tujini je nejasna. Predstavniki MZZ navajajo 4,5 milijarde tolarjev za uradno razvojno pomoč v letu 2004, vendar ne razkrivajo podrobnosti. Podatki, ki smo jih zbrali, kažejo nekajkrat nižje zneske. Tudi višja številka slovenskih sredstev za pomoč tujini je v luči izpolnjevanja barcelonskih zavez premajhna. Da bi jih dosegli, bi moralo v prihodnjih letih priti do bistvenega povečanja sredstev, pravzaprav do njihove potrojitve, kar se nam zdi zelo malo verjetno. Barcelonskih zavez o višini sredstev za uradno razvojno pomoč Slovenija najverjetneje ne bo dosegla, poleg tega pa po nam dostopnih podatkih za najmanj razvite države razen priložnostne humanitarne pomoči Slovenija ne namenja skoraj nič sredstev. Precej pod ciljnimi deležem BNP za uradno pomoč pa so tudi razvitejši države, tako da Slovenija ne tvega resnejše izgube ugleda v mednarodni skupnosti. Izgublja pa priložnost, da bi si ga z večjo pomočjo tujini pridobila.

Bolj problematično je zavrniti ali potrditi podtezo 2, ki trdi, da pomoč tujini ne služi uresničevanju slovenskih zunanjepolitičnih ciljev (ni institucionalno in konceptualno organizirana). Ustanovitev pisarne za koordinacijo in dokument Primerna zunanja politika, ki ima posebno poglavje o slovenskem prispevku k mednarodnem razvojnem sodelovanju, sicer pomenita določen preboj, vendar je (bila) pisarna kadrovsko podhranjena in s premalo politične podpore.

S priročnikom za spremljanje pomoči tujini je sektor za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarne pomoči definicijo in poročanje o uradni razvojni

pomoči uskladi s standardi DAC. Poročilo o slovenski uradni razvojni pomoči, ki je usklajeno s temi standardi, naj bi bilo pripravljeno (maja 2005) za vladno obravnavo in še ni javno dostopno. Razen Strategije o vključevanju Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope, ki jo je ob pridružitvi Paktu stabilnosti pripravilo takratno Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj, ni nobenega programskega dokumenta, ki bi določal usmeritve slovenske pomoči tujini.

Zdi se, da sektor za mednarodno razvojno sodelovanje preveč gleda v prihodnost in zanemara obstoječe stanje, ki je vse prej kot zadovoljivo. Vse težave naj bi odpravil zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju, ki naj bi bil za zakonodajni postopek narejen do konca leta 2005. Zakon naj bi tudi ločil funkciji oblikovanja politike in projektnega vodenja, ki ju zdaj opravljajo isti ljudje znotraj sektorja. Osnutek zakona namreč predvideva ustanovitev slovenske razvojne agencije, ki se bo ukvarjala s projektnim vodenjem.

Eden od načinov za ohranjanje nadzora nad sredstvi za tujo pomoč je bilo v preteklosti to, da je vlada (so)ustanoviteljica glavnih akterjev. Kot ustanoviteljica ali soustanoviteljica pa bi morala vlada hkrati sprejeti dolgoročno zavezo za zagotavljanje njihovega obstoja. Če za merilo uspešnosti vzamemo delež donacij iz tujine, vse ustanove, kjer je vlada (so)ustanoviteljica, dobro delajo. Delež donacij Republike Slovenije je v Centru za razvoj financ pod polovico, v Ustanovi Skupaj pod desetino, v Fundaciji za razminiranje in pomoč žrtvam min pa okrog dveh odstotkov.

Kot primer dobrega koncepta lahko navedemo sodelovanje humanitarnih organizacij, vlade in medijev pri projektu Slovenska vas na Kosovu, ki pa je imel precej težav pri sami izvedbi. Napovedani projekt podobnega sodelovanja pri obnovi šole na Šri Lanki bi lahko postal primer dobre prakse, ki zagotavlja razvidnost slovenske pomoči pri dajalcu in prejemniku.

Nekoliko preseneča napoved javnomnenjske raziskave in akcije osveščanja javnosti o pomoči tujini. Po našem mnenju bi bila bolj nujna takojšnja in podrobna objava poročila o slovenski pomoči tujini. To, da je nemogoče dobiti

podatke o slovenski pomoči tujini, je po našem mnenju ena od najhujših napak, ki jih je zagrešil sektor za mednarodno razvojno sodelovanje. Zagotovila o tem, da je poročilo o slovenski razvojni pomoči za zadnji dve leti že pripravljeno in da je pripravljen osnutek zakona o mednarodni razvojni pomoči, zvenijo obetavno. Ob dejstvu, da lahko na spletnih straneh sektorja še vedno (13. 6. 2005) najdemo obljubo, da bo poročilo in evalvacija nared do začetka leta 2003, pa nas lahko resno zaskrbi.

Slovenska pomoč tujini torej obstaja in je kljub velikim organizacijskim in konceptualnim nedorečenostim v ogromni večini usmerjena v področje, ki je v slovenskem strateškem interesu, v JVE. Ko se bodo države JVE približevale EU, se bo morala slovenska pomoč tujini preusmeriti drugam. Kam in kako bo vprašanje, na katerem se bodo lomila kopja, saj bo o tem treba doseči politično soglasje. Brez dvoma bo potrebno razširiti področje delovanja tudi na najrevnejši kontinent, Afriko, ob tem pa ohraniti osredotočenost na področja delovanja in projekte, kjer je slovenska pomoč lahko razvidna.

Viri

A single department handling the Commission's external aid.

http://europa.eu.int/comm/europeaid/general/mission_en.htm (23. 3. 2005).

About activities. <http://www.itf-fund.si/dokumenti/dokument.asp?id=8> (5. 4. 2005).

About the Stability Pact. <http://www.stabilitypact.org/about/default.asp> (3. 5. 2005).

A/CONF. 198/11. <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/392/67/pdf/N0239267.pdf?OpenElement> (28. 4. 2005).

Additions to IDA Resources: Fourteenth Replenishment (2004), draft for public comment.

<http://siteresources.worldbank.org/IDA/Resources/webdraftreport.pdf> (12. 4. 2005).

Albright, Madeleine (2003) **Madam Secretary**. New York: Miramax Books.

Annual Report 2004. <http://www.cef-see.org/ar04.pdf> (16. 5. 2005).

A/RES/1710 (XVI). <http://www.un.org/documents/ga/res/16/ares16.htm> (28. 4. 2005).

A/RES/2626 (XXV).

<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/348/91/IMG/NR034891.pdf> (28. 4. 2005).

A/RES/35/56. <http://www.un.org/documents/ga/res/35/a35r56e.pdf> (28. 4. 2005).

A/RES/45/199. <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r199.htm> (28. 4. 2005).

A/RES/55/2.

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/559/51/PDF/N0055951.pdf> (28. 4. 2005).

Attitudes towards Development Aid, Special Eurobarometer (2005).

European Commission. Dostopno na

http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs_222_en.pdf (19. 4. 2005).

Benko, Vlado (1992): O vprašanju prioritet v zunanji politiki Slovenije. V **Teorija in praksa**, 29 (1-2), 3-11.

Benko, Vlado (1997) **Znanost o mednarodnih odnosih**. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Bučar, Bojko (2001) Stroka in politika ob desetletnici slovenske zunanje politike. V **Teorija in praksa** 38 (1), 142-151.

Center of excellence in finance, Introduction. <http://www.cef-see.org/intro.htm> (16. 5. 2005).

Chang, Hyun-sik; Fell, Arthur M., Laird, Michael in Seif, Julie (1999) **A Comparison Of Management Systems For Development Co-Operation In OECD/DAC Members. OECD: DCD(99)6.** Dostopno na <http://www.oecd.org/dataoecd/40/28/2094873.pdf> (24. 2. 2005).

Chomsky, Noam (1981, 2003) **Radical Priorities, Expanded Third Edition.** Edinburgh, London, Oakland, AK Press.

Commission decides to set up a Europea Office for Humanitarian Aid.

Press release, reference P/91/69.

<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=P/91/69&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> (7. 4. 2005).

Comprehensive monitoring report on Slovenia's preparations for membership (2003). Dostopno na

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2003/pdf/cmr_si_final.pdf (22. 2. 2005).

Conflict prevention and peace building: What counts as ODA? (2005)

<http://www.oecd.org/dataoecd/32/32/34535173.pdf> (10. 3. 2005)

Consultation on the Future of EU Development Policy, Issues Paper (2005). Dostopno na

http://europa.eu.int/comm/development/body/theme/consultation/doc/Issues_Paper_EN.pdf (10. 4. 2005).

4. ministrsko srečanje Mreže za človekovo varnost v Santiagu.

http://www.gov.si/mzz/novinarsko_sred/szj/02070201.html (16. 5. 2005).

Človekove pravice, poročila RS po konvencijah.

http://www.gov.si/mzz/zunanja_poli/lovekove_prav.html (16. 5. 2005).

DAC Members' Net Official Development Assistance in 2003.

<http://www.oecd.org/dataoecd/52/9/1893143.xls> (9. 6. 2005).

DAC Recommendation on Untying Official Development Assistance to the Least Developed Countries, DCD/DAC(2001)12/Final.

<http://www.oecd.org/dataoecd/14/56/1885476.pdf> (9. 6. 2005).

DAC Statistical Reporting Directives, DCD/DAC(2000)10. Dostopno na

<http://www.oecd.org/dataoecd/44/45/1894833.pdf> (18. 3. 2005).

DAC's Glossary

http://www.oecd.org/glossary/0,2586,en_2649_33721_1965693_1_1_1_1,00.html. (20. 10. 2003).

Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije (1999). UL RS 108/1999, str. 16528, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=1999108&dhid=14354> (18. 5. 2005).

Delovanje in programi pomoči v letu 2001 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas. http://www.karitas.si/porocilo_2001.htm (4. 5. 2005).

Delovanje in programi pomoči v letu 2002 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas. http://www.karitas.si/porocilo_2002.htm (4. 5. 2005).

Delovanje in programi pomoči v letu 2003 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas. http://www.karitas.si/porocilo_2003.htm (4. 5. 2005).

Delovanje in programi pomoči v letu 2004 na nivoju Slovenske, škofijskih in župnijskih karitas. <http://www.karitas.si/porocilo.htm> (4. 5. 2005).

Development - Homepage.

http://europa.eu.int/comm/development/index_en.htm (23. 3. 2005).

Development Directorate-General, About DG Dev.

http://europa.eu.int/comm/dgs/development/organisation/about_en.htm (23. 3. 2005).

Dimitrijević, Vojin in Stojanović, Radoslav (1977) ***Osnovi teorije međunarodnih odnosa***. Beograd: Novinsko-izdavačka ustanova Službeni list SFRJ.

Donors. <http://www.itf-fund.si/donatorji/donatorji.asp> (5. 4. 2005).

ECHO Finances, The Budget.

http://europa.eu.int/comm/echo/finances/budget_en.htm (7. 4. 2005)

Emerging Donors.

http://rbec.undp.org/index.cfm?wspc=CP_Emerging_Donors (16. 2. 2005)

EU (1999) Regular Report From The Commission On Slovenia's Progress Towards Accession.

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_10_99/pdf/en/slovenia_en.pdf (22. 2. 2005).

EU (2000) Regular Report From The Commission On Slovenia's Progress Towards Accession.

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_11_00/pdf/en/sl_en.pdf (22. 2. 2005).

EU (2001) Regular Report From The Commission On Slovenia's Progress Towards Accession.

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report2001/si_en.pdf (22. 2. 2005).

EU (2002) Regular Report From The Commission On Slovenia's Progress Towards Accession.

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report2002/si_en.pdf (22. 2. 2005).

EuropeAid And Enlargement (2003).

http://europa.eu.int/comm/europeaid/decentr/coop/development_cooperation_and_enlargement_2003_en.pdf (23. 3. 2005).

European Commission Report on Millennium Development Goals 2000-2004 (2004). dostopno na zgoščenki ali na medmrežju na

<http://www.undp.org/mdg/EC.pdf> (16. 5. 2005).

Financial Report 2001. <http://www.cef-see.org/annual01/chapter4.pdf> (16. 5. 2005).

Financial Report 2002. http://www.cef-see.org/ar2002_6.pdf (16. 5. 2005).

Financial Report 2003. <http://www.cef-see.org/fr2003.pdf> (16. 5. 2005).

Friedman, Milton (1958, 1995) **Foreign Economic Aid: Means and Objectives.** Stanford University, Hoover Institution on War, Revolution and Peace.

Global Data Monitoring Information System. <http://ddp-ext.worldbank.org/ext/MDG/homePages.do> (6. 6. 2005).

Hungary, UNDP Regional Bureau for Europe & the CIS.
http://rbec.undp.org/index.cfm?wspc=CP_HU (16. 2. 2005).

Implementation of Humanitarian Aid.
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/r10001.htm> (9. 6. 2005).

International Cooperation.
<http://www.caritas.org/jumpnews.asp?idNews=60&idChannel=8> (4. 5. 2005)

ITF Annual Report 2004. Ljubljana, International Trust Fund for Demining and Mine Victims Assistance.

Kdo smo. http://www.together-foundation.si/index_slo.html (20. 4. 2005).

Knudsen, Olav F. (2002): Small States, Latent and Extant: Towards a General Perspective. V ***Journal of International Relations and Development***, 5 (2), 182-198.

Krichewsky, Léna (2003) **Development Policy in the Accession Countries, Report 2nd Edition.** Vienna, Bruxelles, Trialog.

Kušer, Nika (2002) **Zunanjepolitični strategiji izbranih malih srednjeevropskih držav, diplomsko delo.** Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Lajh, Damjan (2002) **Pakt Stabilnosti, Slovenija – nevladne organizacije (evalvacijska študija).** Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

Lancaster, Carol (2000) **Transforming Foreign Aid: United States Assistance in the 21st Century**. Washington DC: Institute for International Economics.

Mednarodna razvojna in humanitarna pomoč Republike Slovenije.

http://www.gov.si/mzz/zunanja_poli/mednarodna_razvojna_hum_pomoc.html (28. 2. 2005).

Migliorisi, Stefano; Phamtam, Michèle in Rampulla, Cristina (2003) **Final Report: The Consequences Of Enlargement For Development Policy, Volume I.**

http://europa.eu.int/comm/development/body/organisation/docs/study_conseq_enlarg_vol1.pdf (21. 2. 2005).

Millennium Development Goals: Partnership.

<http://www.developmentgoals.org/Partnership.htm> (14. 3. 2005).

Minister Mramor na regionalni konferenci finančnih ministrov držav članic Pakta stabilnosti in zasedanju nadzornega odbora Centra za razvoj financ.

http://www.sigov.si/mf/slov/mediji/2004/spor1_21_05_04.htm (16. 5. 2005)

Mrak, Mojmir (2002) **Slovenia as a donor country: where it is and where it should go**. Ljubljana, EADI General Assembly.

Naloge URSZR. <http://www.urszr.si/slo/page.php?src=pe11.htm> (16. 5. 2005).

Net Official Development Assistance in 2004, *preliminary data*.

<http://www.oecd.org/dataoecd/59/51/34700392.pdf> (9. 6. 2005).

Novaček, Pavel (2001) **Third Transition: Towards Sustainable Development and Global Governance**. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci.

Odločba o soglasju k aktu o ustanovitvi Mednarodne ustanove – fundacije za razminiranje in pomoč žrtvam min v Bosni in Hercegovini, UL RS

59/1998, str. 4465, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=199859&dhid=21968> (30. 3. 2005).

Odločba o soglasju k Aktu o ustanovitvi Regionalne ustanove – Centra za razvoj financ, UL RS 21/2001, str. 2121, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200121&dhid=8038> (16. 5. 2005).

OECD countries, DAC members.

<http://www.oecd.org/dataoecd/41/13/34409123.pdf> (24. 2. 2005).

Office of the President – Trip to Slovenia.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/PRESIDENTEXTERNAL/0,,contentMDK:20216115~menuPK:235088~pagePK:159837~piPK:159808~theSitePK:227585,00.html> (12. 4. 2005).

Oppenheim, Felix E. (1998) **Morala v zunanji politiki**. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo.

http://www.gov.si/mzz/zunanja_poli/pakt_stab.html (26. 4. 2005).

Petrič, Ernest (1996): Zunanja politika majhnih držav. V *Teorija in praksa*, 33 (6), 876-897.

Pisarna za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči.

http://www.gov.si/mzz/ministrstv/pisarna_za_koo_raz_sode_in_hum_pom.html (14. 6. 2005).

Pogajalsko izhodišče Republike Slovenije za področje 26 Zunanji ekonomski odnosi in mednarodna razvojna pomoč (1998).

<http://www.sigov.si/ops/datoteke/pi/slo/26.doc> (23. 2. 2005).

Pogajalsko izhodišče Republike Slovenije za pravni red, sprejet v obdobju od 01. 01. 2000 do 31. 12. 2000 za področje 26 Zunanji ekonomski odnosi in mednarodna razvojna pomoč (2001).

<http://www.sigov.si/ops/datoteke/pi/slo/26priloga3.doc> (23. 2. 2005).

Poslovno poročilo za leto 2004. Ljubljana: Ustanova »Skupaj« - regionalni center za psihosocialno dobrobit otrok.

Praprotnik, Rok (2005) Ugled države na kocki. V *Delo*, 11. 1. 2005, 1.

Primerna zunanja politika (2002) – Temeljne prvine zunanje politike Republike Slovenije ob vključevanju v evroatlantske povezave.

http://www.gov.si/mzz/minister/mnenja/primerna_zunanja_politika.doc (20. 10. 2003).

Program. http://www.together-foundation.si/index-programme_slo.html (20. 4. 2005).

Riddell, Roger C. (1987) **Foreign Aid Reconsidered**. London, James Currey Ltd in association with Overseas Development Institute.

Rupel, Dimitrij (2001) **Kaj počne in kaj želi doseči Slovenija na področju zunanje politike.** http://gov.si/mzz/minister/o_slov_zuna_poli.html (20. 10. 2003).

Rupel, Dimitrij (2001a) **Nastop ministra za zunanje zadeve Republike Slovenije na zasedanju delovnega omizja za demokratizacijo in človekove pravice v okviru pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo**, Portorož 14. 5. 2001. <http://www.gov.si/mzz/govori/01051401.html> (2. 2. 2005).

Rupel, Dimitrij (2002) **Slovenske diplomacija in slovenski nacionalni interes**, nagovor ministra dr. Rupla na 8. posvetu slovenske diplomacije, Maribor, 14. 1. 2002. <http://www.gov.si/mzz/govori/02011401.html> (2. 2. 2005).

Rupel, Dimitrij (2002a) **Novo stoletje – nova priložnost za Jugovzhodno Evropo**, govor zunanjega ministra dr. Dimitrija Rupla na konferenci »Preprečevanje etničnih konfliktov v Jugovzhodni Evropi«, Ljubljana 5. 2. 2002. <http://www.gov.si/mzz/govori/02020501.html> (2. 2. 2005).

Rupel, Dimitrij; Trekman, Borut; Jazbec, Milan in Golob, Ignac (2000) **Deset let samostojne slovenske zunanje politike.** http://www.gov.si/mzz/zunanja_poli/deset_let_samo_slov_zuna_poli.html (12. 12. 2004).

Russett, Bruce in Starr, Harvey (1992/1996) **Svetovna politika: izbira možnosti.** Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Sills, David L., ur. (1968) **International Encyclopedia Of The Social Sciences, Volume 11.** New York: The Macmillan & The Free Press.

Slovakia, UNDP Regional Bureau for Europe & the CIS. http://rbec.undp.org/index.cfm?wspc=CP_SK (16. 2. 2005).

Slovenia - From World Bank Borrower To Donor. <http://lnweb18.worldbank.org/ECA/eca.nsf/0/8F40611796782AAE85256E5A0054CC6D?OpenDocument> (12. 4. 2005).

Slovenia Prepares For Graduation From World Bank. Press release No. 2000/346/ECA.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20014159~menuPK:51062078~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html> (12. 4. 2005).

Slovenia, UNDP Regional Bureau for Europe & the CIS.

http://rbec.undp.org/index.cfm?wspc=CP_SL (16. 2. 2005).

Soglasje k aktu o ustanovitvi Ustanove »Skupaj« – Regionalni center za psihosocialno dobrobit otrok, UL RS 43/2002, str. 4213, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200243&dhid=41963> (18. 4. 2005)

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Svetom ministrov Srbije in Črne gore o razvojnem sodelovanju. UL RS 22/2005, str. 399, <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200522&dhid=74657>

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, UL RS 82/1999 str. 1060, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=199982&dhid=18887> (16. 5. 2005).

Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Madžarske o sodelovanju pri varstvu pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, UL RS 42/1995 str. 744, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=199542&dhid=28968> (16. 5. 2005).

Sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 68. seji, 28. marca 2002. http://www.uvi.si/slo/seje-vlade/sporocila/id/index.html?&i1=UVI&i2=slo&i3=1&i4=sjv&i5=ter_lst_021&i10=artic&i12=3D6DD20DF78291AEC1256C6F0059301A&i15=on&j1=ISO-8859-2&j2=&j3=&j4= (28. 2. 2005).

SSKJ (1994) **Slovar slovenskega knjižnega jezika**. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

STA (2003) **Slovenska pomoč afganistanski vojski**. Ljubljana, 15. januar 2003. <http://www.sta.si/tisk.php?id=703283> (8. 11. 2004)

STA (2004) **Spor glede gradnje Prešernovega parka v Sarajevu**. Sarajevo, 2. november 2004. <http://www.sta.si/tisk.php?id=882616> (14. 2. 2005).

Strategija vključevanja Republike Slovenije v gospodarsko obnovo Jugovzhodne Evrope (1999). http://www.mg-rs.si/datoteke/ekonomski_odnosi_s_tujino/strategija.pdf (3. 5. 2005).

Svetličič, Marjan (2002) Nacionalni interes – ovira ali spodbuda razvoju. V ***Teorija in praksa*** 39 (4), 523-547.

The Courier, the magazine of ACP-EU development co-operation, No. 200, September-October 2003

The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2000.
<http://www.oecd.org/dataoecd/50/61/1809192.htm> (24. 2. 2005)

The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2001.
<http://www.oecd.org/dataoecd/51/16/1808900.htm> (24. 2. 2005).

The DAC List of Aid Recipients As at 1 January 2003.
<http://www.oecd.org/dataoecd/35/9/2488552.pdf> (24. 2. 2005).

The DAC List of Aid Recipients Used for 1996 flows.
<http://www.oecd.org/dataoecd/51/0/1809431.htm> (24. 2. 2005).

The DAC List of Aid Recipients Used for 1997, 1998 and 1999 flows.
<http://www.oecd.org/dataoecd/50/62/1809409.htm> (24. 2. 2005).

The European Community's Development Policy – Statement by the Council and the Commission (2000).
http://europa.eu.int/comm/development/body/legislation/docs/council_statement.pdf (28. 5. 2005).

The European Union and the world (2001). Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.

The Human Security Network. <http://www.humansecuritynetwork.org/network-e.php> (16. 5. 2005).

The International Red Cross and Red Crescent Movement.
<http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/iwpList126/5CD8F71F476E2A70C1256D89005A1F8C> (12. 4. 2005).

Todaro, Michael P. (2000) **Economic development**. Reading: Addison Wesley Longman.

UNICEF v Sloveniji. http://www.unicef.si/main/unicef_v_sloveniji.wlgt (4. 5. 2005).

United Nations Millennium Development Goals.

<http://www.un.org/millenniumgoals> (14. 3. 2005).

Untying Aid to the Least Developed Countries (2001).

<http://www.oecd.org/dataoecd/16/24/2002959.pdf> (9. 6. 2005).

Vision. <http://www.itf-fund.si/dokumenti/dokument.asp?id=5> (5. 4. 2005).

Vukadinović, Radovan (1989) **Osnove teorije mednarodnih odnosa i vanjske politike**. Zagreb: Školska knjiga.

White, John (1974) **The Politics of Foreign Aid**. London, Sydney, Toronto, The Bodley Head.

Who We Are. <http://www.caritas.org/jumpnews.asp?idNews=60&idChannel=6> (4. 5. 2005)

World Bank Slovenia Overview.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/SLOVENIAEXTN/0,,menuPK:305285~pagePK:141132~piPK:141121~theSitePK:305278,00.html> (16. 2. 2005).

World Development Indicators (2004).

<http://www.worldbank.org/data/wdi2004/tables/table1-1.pdf> (16. 2. 2005).

Zakon o Rdečem križu Slovenije.

http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf/067cd1764ec38042c12565da002f2781/5a6abc24dbf339eec125662b00396bfa?OpenDocument (4. 4. 2005).

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami,

http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf/067cd1764ec38042c12565da002f2781/d7aeb1f3136bd16ec125662800347f3b?OpenDocument (16. 5. 2005).

Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1-UPB1), uradno prečiščeno besedilo. UL

RS 113/2003, str. 15445, dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=2003113&dhid=65535> (4. 4. 2005).

Intervjuji

Intervju z **Borisom Plavšičem**, vodjem strokovne službe za pridobivanje sredstev pri Rdečem križu Slovenije, Ljubljana: 22. aprila 2005.

Intervju z **Viktorijo Potočnik**, izvršno vodjo Ustanove Skupaj, Ljubljana: 25. aprila 2005.

Intervju z **Andrejem Golobom**, vodjem implementacijske pisarne Mednarodne ustanove - fundacije za razminiranje in pomoč žrtvam min na Hrvaškem in **Iztokom Hočevarjem**, vodjem oddelka za mednarodne odnose, lg: 5. maja 2005.

Intervju z **Tonetom Kajzerjem**, namestnikom vodje sektorja za koordinacijo razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, Ljubljana: 17. maj 2005.

Intervju z **Barbaro Nedič**, ki je pri Slovenski karitas odgovorna za mednarodno pomoč. Ljubljana, 16. maj 2005.

Intervju z **Milošem Kovačem**, podsekretarjem za operativne zadeve pri Upravi za zaščito in reševanje Republike Slovenije. Ljubljana, 13. maj 2005.

Priloge

Priloga 1: DAC seznam držav prejemnic pomoči

DAC List of Aid Recipients - As at 1 January 2003

Part I: Developing Countries and Territories (Official Development Assistance)					Part II: Countries and Territories in Transition (Official Aid)		
Least Developed Countries (LDCs)	Other Low-Income Countries (Other LICs) (per capita GNI < \$745 in 2001)	Lower Middle-Income Countries (LMICs) (per capita GNI \$746-\$2975 in 2001)		Upper Middle-Income Countries (UMICs) (per capita GNI \$2976-\$9205 in 2001)	High-Income Countries (HICs) (per capita GNI > \$9206 in 2001)	Central and Eastern European Countries and New Independent States of the former Soviet Union (CEECs/NIS)	More Advanced Developing Countries and Territories
Afghanistan Angola Bangladesh Benin Bhutan Burkina Faso Burundi Cambodia Cape Verde Central African Republic Chad Comoros Congo, Dem. Rep. Djibouti Equatorial Guinea Eritrea Ethiopia Gambia Guinea Guinea-Bissau Haiti Kiribati Laos Lesotho Liberia Madagascar Malawi Maldives Mali Mauritania Mozambique Myanmar Nepal Niger Rwanda Samoa Sao Tome and Principe Senegal Sierra Leone Solomon Islands Somalia Sudan Tanzania Timor-Leste Togo Tuvalu Uganda Vanuatu Yemen Zambia	*Armenia *Azerbaijan Cameroon Congo, Rep. Côte d'Ivoire *Georgia Ghana India Indonesia Kenya Korea, Democratic Republic *Kyrgyz Rep. *Moldova Mongolia Nicaragua Nigeria Pakistan Papua New Guinea *Tajikistan *Uzbekistan Viet Nam Zimbabwe	*Albania Algeria Belize Bolivia Bosnia and Herzegovina China Colombia Cuba Dominican Republic Ecuador Egypt El Salvador Fiji Guatemala Guyana Honduras Iran Iraq Jamaica Jordan *Kazakhstan Macedonia (former Yugoslav Republic) Marshall Islands Micronesia, Federated States Morocco Namibia Niue	Palestinian Administered Areas Paraguay Peru Philippines Serbia & Montenegro South Africa Sri Lanka St Vincent & Grenadines Suriname Swaziland Syria Thailand ▪ Tokelau Tonga Tunisia Turkey *Turkmenistan ▪ Wallis and Futuna	Botswana Brazil Chile Cook Islands Costa Rica Croatia Dominica Gabon Grenada Lebanon Malaysia Mauritius ▪ Mayotte Nauru Panama ▪ St Helena St Lucia Venezuela Threshold for World Bank Loan Eligibility (\$5185 in 2001) ▪ Anguilla Antigua and Barbuda Argentina Barbados Mexico ▪ Montserrat Oman Palau Islands Saudi Arabia Seychelles St Kitts and Nevis Trinidad and Tobago ▪ Turks and Caicos Islands Uruguay	Bahrain	*Belarus *Bulgaria *Czech Republic *Estonia *Hungary *Latvia *Lithuania *Poland *Romania *Russia *Slovak Republic *Ukraine	▪ Aruba Bahamas ▪ Bermuda Brunei ▪ Cayman Islands Chinese Taipei Cyprus ▪ Falkland Islands ▪ French Polynesia ▪ Gibraltar ▪ Hong Kong, China Israel Korea Kuwait Libya ▪ Macao Malta ▪ Netherlands Antilles ▪ New Caledonia Qatar Singapore Slovenia United Arab Emirates ▪ Virgin Islands (UK)

* Central and Eastern European countries and New Independent States of the former Soviet Union (CEECs/NIS).

• Territory.

Vir: <http://www.oecd.org/dataoecd/35/9/2488552.pdf> (24. 2. 2005).